

Študentje smo 19. novembra 1970 organizirali srečanje s Stanetom Severjem. V otvoritveni predstavi Gledališča enega je Stane Sever spremenil Dostojevskega Krotko dekle v fantastičen prizor. Namesto kritike objavljamo skrajšan prepis razgovora s Stanetom Severjem, ki ga je po predstavi pripravilo uredništvo Katedre.

KATEDRA KATEDRA KATEDRA

MARIBOR
11. XII. 1970
ŠT. 3. - 4.
LETNIK XI.

za slovensko narodno gledališče

»Tovariša Severja bi želel vprašati, kako je sprejel študentsko povabilo, da priredi nastop za mladino Maribora in zakaj se je odločil, da bo prvo predstavo Gledališča enega uprizoril v našem mestu.«

»Mislim, da sem že s svojim dejanjem odgovoril na to vprašanje: povabilo sem sprejel z veseljem. Prvotno sem mislil, da bi nastopil z nekaterimi značilnimi monologi iz svetovne in domače literature, predvsem z monologi Shakespeara in Cankarja. Ker sem pa ta program pred leti že izvajal, sem se odločil, dasiravno se je generacija med tem časom že menjala, da bi uprizoril prvo predstavo Gledališča enega.«

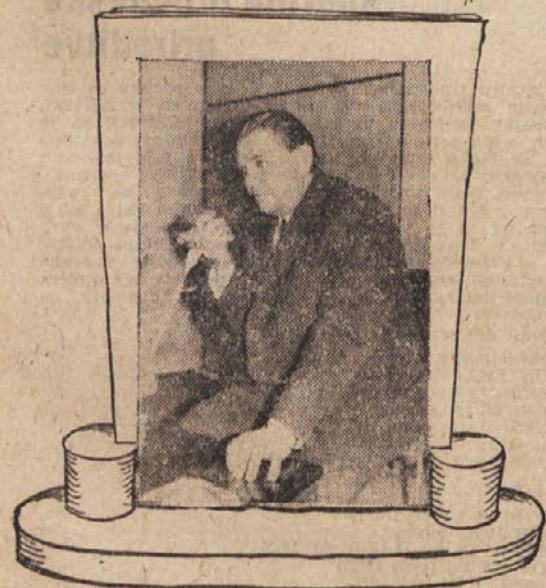
»Zanima me, ali naj razumemo tekst Krotko dekle kot metaforo ali morda kot aluzijo? Mislim, da bi se, ako bi nam na to odgovorili, nadaljnji pogovor malo lažje odvijal.«

»Teksta ne gre razumeti niti kot metaforo niti kot aluzijo. Besedilo sem imel pripravljeno že pred nekaj leti in sem ga bivši direktorji ljubljanskega gledališča ponujal, pa se ni navdušila zanj. Mislim, da tekst nakazuje nekaj perspektiv oziroma problemov današnjega človeka, čeprav je nastal v času, ko je bila Rusija šele na pragu industrializacije. Menim, da ima nekatere stične točke z današnjim življenjem.«

»Zdi se mi, pa verjetno še komu drugemu, da je v tekstu zaznavna tudi povezava z vašim sedanjim položajem.«

»To se pravi, da je bil Dostojevski izvrsten psiholog.«

»Kako je danes na odskih deskah s slovenskim oziroma gledališkim jezikom nasploh? Pri tem mislim predvsem na razmik med klasičnim teatrom, tistim strogo pedagoškim, in med sodobnim teatrom praznine ali brutalnosti. Ali mislite, da mora osebni slog poudarjati igro ali pa naj se ne zgubi v brutalnosti igralca? Ali naj se namreč to danes pokaže v praznini neke situacije ali atmosfere?«

»Se zmeraj mislim, da je gledališče skoraj čisto živo golišče jezika. To, kar danes govorimo na odru, je pravzaprav nasilno ustvarjen literarni jezik, ki nima znanstvene utemeljitve. Nemci imajo npr. izdelan svoj odski jezik, kar

je značilno za vse velike narode, mi, Slovenci, pa tega jezika še nimamo. Mislim, da se v zadnjem času nihče ne prizadeva, da bi ga kdaj imeli. Zupančič je bil edini, ki je gojil odsko slovenščino. V zadnjem času pa se pojavljajo struje, imenovale ste npr. teater groze, ki pravijo, da beseda ni važna. Mislim, da je beseda pri tako majhnem narodu, kot smo mi, še kako pomembna. Tudi veliki narodi imajo svoje gledališke hiše: Francozi La Comedie Française, Avstrijci Burgtheater, Rusi Moskovsko hudožestveno gledališče, kjer zlasti pazijo na jezik. Ob robu je treba omeniti tudi teater groze, ki lahko mirno raste v milijonskem mestu, čeprav ne posveča pozornosti odskemu jeziku. Zategadelj ne bo nobene škode. Če se pa pri nas, v nacionalnem gledališču, uveljavi tako gledanje na jezik, je to nacionalna škoda.«

»Kaj menite o sodobnih dramskih ustvarjalcih na Slovenskem? Mislim na Dominika Smoleta, Daneta Zajca, Gregorja Strniša in Andreja Hienega. Ali se da njihove drame uprizarjati in ali je na tem področju na razpolago več možnosti, kot pa jih je bilo doslej?«

»Mislim, da je tako, če govorim s stališča avtorjev. Nikdar niso na Slovenskem igrali toliko domačih avtorjev kot ravno v zadnjem času. Včasih je v Slovenskem narodnem gledališču veljalo, da je treba domačemu delu posvetiti najboljše moči. Danes tega ni. Teksti, kot je npr. Strnišev Samorog, bi čisto gotovo našli adekvatnejšo igralsko podobo v Slovenskem narodnem gledališču kot v Mestnem gledališču. Napaka je, da se igra, igra brez tiste skrajne mobilizacije vseh sil. Ko smo mi igrali slovenska dela, smo temu vprašanju posvečali več pozornosti. Mislim, da je treba domače stvari zmerom igrati z maksimalno udeležbo vseh svojih sil, vseh svojih umetniških potenc, saj se s tem dviga naše nacionalno gledališče. Danes so avtorji zadovoljni, ker najdejo veliko poslušalcev pri direktorjih slovenskih gledaliških hiš.«

»Omenili ste umetniško potenco. Postavil bi vam rad vprašanje, ki se dotika vaše osebne igralske moči: zanima me, kako se viživljate v vlogo. Ali imate pri tem kaj treme? Kako se v igri ogrevate?«

»Ko preberem delo prvič, ga preberem tako kot vi. Pri tem še ni ustvarjalnega momenta. (Po 35 letih dela sem si tokrat prvič sam lahko izbral, kaj bom igral. Doslej so mi vloge vedno dodelili.) Zanimiv gledališki obrat, a ne najboljši. Vsako stvar je treba najprej popolnoma razumsko secirati, vse je treba razumeti, preden se pride h kreativnosti. Šele potem se iščejo izrazna sredstva. Dostikrat je tako sredstvo čustvo, včasih pa tudi razum. Oboje je treba pretehtati, tako da to ni v škodo ne eni ne drugi skodelici. Če vas zanima še tehnični postopek: najprej se priprava opravi za bralno mizo, za razumsko analizo pa se iščejo kreativna sredstva, ustrezni izrazi, primerja se, kaj bi bolj ustrezalo. Včasih se tisti bistveni količki, ki so potrebni za stavbo, takoj zabetonirajo, okrog njih pa se nato nizajo posamezni detajli. Drugič spet nastopijo težave, ker tudi količkov ni vse do konca, tako da je celotna stavba močno v zraku.«

»Ravno tu vidim osnovno razliko med dramo, ki se jo bere, in pa med živo igro. Zanima me, kaj je tista kreativna moč, ki vas prevzame na odru, ko občinstvu podajate sebe oziroma avtorja?«

»Seveda skušam občinstvu tolmačiti vso stvar čim bolj razumljivo, kar najbolj prijemljivo. Gledalec mora takoj in s polno vednostjo sprejeti moje in avtorjevo sporočilo.«

»Ali ste tekst Dostojevskega govorili dobesedno? Se kdaj zgodi, da dodate kaj svojega? Če

govorite dobesedno, morate verjetno imeti kakšne asociacije, da si lahko zapomnite ves tekst.«

»Ker je tekst vezan na akcijo, si ga človek lažje zapomni, kot pa če bi se ga učil kot poštevanko. Zraven je namreč veliko emocije in le-ta že sama pomaga razumu, da si posamezne stvari

Fotografije B. Čerin

hitreje zapomni. Navadno ni nastopa, kjer ne bi bilo suflerja. Pridejo pa momenti, ko tekstu dodam lastne besede. Včasih se to da, včasih pa ne. Če bi to poskušal pri verzih, bi bil izgubljen, ker nisem pesnik. Včasih se da zamenjati kakšno besedo, v glavnem pa mora vse ostati isto. Da se tudi improvizirati, to je pa posebna zlahtnost. Človek mora biti tako trden v materiji, ki jo podaja, da je to že nadstavba. To je že iskane fine, ki daje poseben čar gledališki igri.«

»Rekli ste, da ste se na uprizoritev teksta pripravljali že pred več leti; dejali ste tudi, da ste si sami izbrali repertoar. Zanima me, če je današnja prireditev otvoritvena predstava vašega gledališča? Kam boste še šli gostovat? Ali boste nastopili tudi na odru ljubljanske Drame?«

»Šel bom v Dravsko dolino. Povabili so me v Bresternico in pa v Podvelko. Pisali so mi, da imajo sicer zadržanj in kulturni dom, samo kulture nimajo. V kratkem jih bom obiskal. Mislim, da je Gledališče enega predvsem namenjeno poželju, našim vsem, ki so popolnoma odrezane od kulturnega življenja in sestradane v tem pogledu. Vem, da najboljše ljudje še zmeraj rastejo na vasi, ne pa na betonu. Če bom na-

stopil na odru ljubljanske Drame? Ne vidim razloga, da bi moral, saj je več drugih, primernejših mest. Lahko pa tudi bom, samo da me ne bodo povabili.«

»Ali boste vztrajali v svoji osamelosti?«

»Kadar bom dobil somišljenike, se bo moje gledališče povečalo. Zaenkrat ni finančnih možnosti, sicer bi takoj ustanovil svojo ekipo.«

»Ali je nasprotje med tistim, kar pojmuje-

mo pod slovenskim gledališčem, in pa vami, ki ste se odcepili od njega, tako močno, da ne naj-

dete somišljenikov? Pred kratkim je uprava ma-

riborske Drame izjavila, da so vas močno želeli

angažirati kot gosta, pa ste tudi to odklonili.«

»To je malo nerodno; jaz sem, kot veste, pro-

fesor tudi na igralski akademiji in tam sem

zaposlen štiri dni v tednu. Druga stvar pa je,

da sem se moral po vsem, kar se je zgodilo, naj-

prej pobrati s tal, saj sem resnično zasvovalil

svoj poklic. Spričo vsega, kar se je dogajalo v

ljubljski Drami, sem resnično izgubil vero v

okle igralca. Zdaj se počasi pobiram, za ko-

lektivno delo pa zaenkrat še nimam moči. Go-

voriti o Slovenskem narodnem gledališču je tež-

ko, saj narodnega gledališča ni več. Drame SNG

ni; to ime je samo formalnost, samo naslov, dru-

gače pa v tej ustanovi delajo nešteto skupin.

Ustvariti tako stanje se je posrečilo vsem tisti-

mi, ki so leta in leta rovarili, kakor se čudno sliši,

proti svoji lastni ustanovi. Rovarjenje je pri-

hajalo s strani direktorje, vodstva, režiserjev in

igralcev, ki so rušili svojo lastno institucijo —

javno in podtalno. Gledališča brez enotnega kon-

cepta, brez enotnega gledanja pa ne more biti,

ga ni na svetu. To je lahko samo še italijanski

način, ki je prav na zadnji lestevici v Evropi

glede organizacije gledališkega življenja; mislim

na tako imenovani stagione teater — grupe. Le-

ta danes vlada v Drami SNG v Ljubljani. Hudo-

žestveno gledališče je ob koncu prejšnjega in

na začetku tega stoletja naredilo gledališko re-

volucijo. Na zastor so naslikali utvo — galeba.

To je bil njihov statut, njihovo hotenje; vse so

dali v tisto ptico. Tudi SNG v Ljubljani je imelo

svojo utvo, svoj statut. Če pa se kup ljudi bori

proti statutu, proti eksistenci te utve, potem gle-

dališča ni več. Vsak umetnik pa mora imeti svo-

jo utvo, mora; jaz je drugje nisem znal dobiti

kot pri samem sebi — zaenkrat. Danes je SNG

na tem, da nemudoma utrdi svoj statut, svojo

institucionalnost, ali pa gre takoj na sistem sta-

gioneja. Samo to dvoje ima na izbiro. Brez kon-

(Nadaljevanje na 8. strani)

stavka v beogradu

Kdo? Zakaj? Proti komu?

Zato. Dosti već vam res ne morem povedati. Ni-
mam namreč sodelave pri Tanjugu niti kakšne-
ga nadporečno informiranega znanca. Pa še to
bi mi verjetno zelo malo pomagalo. Vse namreč
kaže, da so jugoslovanska sredstva za obveščanje
sposobna le za razna poročila o konferencah,
bojih v Aziji, raziskovanjih ali pa nam povejo,
da je nekdo prinesel šopek na kraj, kjer se je
žrtvoval Palach. Protesti beograjskih študentov
pa niso vredni omembe.

Zdaj premišlujem, ali sem tako nevhvaležen sin
samoupravnega demokratičnega socializma, da
sem lahko informiran le o tem, kako nastajajo
prekinitve dela v Jugoslaviji predvsem zaradi
neinformiranosti. Sprašujem se tudi, ali me bodo
o tem, kako poteka borba mnenj v Jugoslaviji,
začeli poučevati zahodnoevropski napredni krogi.
ali pa bom sam prišel do spoznanja, da znamo
tudi v SFRJ zapreti usta »kontrarevolucionar-
jem« in s tem poskrbeti za dobro reklamo, bolje
rečeno, za afirmacijo v svetu.

Lahko se tudi malo zresim, ali če hočete, lahko
sem bolj konkreten. V Beogradu so zaprli štu-
denta filozofske fakultete Vlada Miljanovića in
menda še nekaj študentov. Filozofska fakulteta
so zasedli študentje. Vstop je dovoljen samo
njim. Ne študirajo po kakšni novi metodi, temveč
prirejajo mitinge. Sledilo jim je še nekaj drugih
fakultet. Na filozofski fakulteti so pričeli stav-
kati 21. oktobra, zdaj stavka že več kot tisoč
beograjskih študentov. Miljanović je »dobil«
dvajset mesecev strogega zapora, študentje pa
protestirajo.

To je vse, kar vem. Zanima pa me, zakaj niso
objavljena uradna stališča. Utegnila bi zanimati
tudi Slovence. Morda bomo celo obsodili stav-
kajoče. Ker se čudne stvari pišejo o jugoslovans-
ki demokraciji tudi v tujini, mislim, da so kr-
marji jugoslovanske politike (ne le pristojno so-
dišče) dolžni dati pojasnilo. Dokler pa tega ne
bo, bom ocenjeval njihov molk ob tako obsežnih
demonstracijah bodočih intelektualcev kot tiho
priznanje, da so sokrivji za vse, kar se je zgodilo.

Tone Janša

UTRINEK DANASNJEGA CASA

vzgoja

Vsak dan lahko z vseh vetrov slišimo mno-
go besed o vzgoji mladine in njenih po-
sledicah za nadaljnji razvoj in življenje
človeka.

Pomemben dejavnik pri vzgoji v širšem
smislu je tudi učni in vzgojni proces v
vseh šolah. Pred kratkim sem bral o »iz-
padih« dijakov neke mariborske šole v
Slovenskem narodnem gledališču. Zamislil
sem se ob dejstvu, da šola, ki je o njenih
dijakih pisalo v časnikih, vzgoja tiste na-
še državljane, ki bodo čez nekaj let na
mnoгих vodilnih mestih v naši republiki.
Nekaj dni zatem sem v drugem časniku
prebral izjavo vodilnega delavca tega učno-
vzgojnega zavoda z naslovom Krivca bomo
kaznovali. Ob pisanju teh vrstic sem iz-
vedel, da sta na ponovnem obisku dija-
kov te šole v gledališču vladala red in
tišina.

Ob vseh teh dogodkih sem upravičeno po-
dvoimil o uspešnosti neke vzgoje in učin-
kovitosti kazni. Dragi vzgojitelji, ali ni
bolje mlade ljudi v šolah vzgajati, kot pa
jih kaznovati potem, ko se vrč, s katerim
hodimo po vodo, že razbije? Pravijo, da se
ob napakah učimo. Vendar pa menim, da
te misli nikakor ne gre razumeti tako, da
se nečesa naučimo šele, ko smo se nešteto-
krat zmotili.

B. CERIN

katedra

Izdaja izvršni odbor študentske skupnosti VZM.
Katedro ureja uredniški odbor: Marija Franko-
vič, Slavko Gerić (odgovorni urednik), Vladimir
Gajšek, Branko Gerlič, Zarko Golob, Igor Plohl,
Dušan Zbanišnik, Bori Zupančič, Jože Zagožen,
Mitja Zitnik, Marjan Zmave (tehnični urednik).
Uredništvo in uprava: Ob parku 7, telefon 22-004.

Tekoči račun: 618-678-548. Nenaročeni slik in
rokopisov ne vračamo. Cena izdaja 50 par (letna
naročnina 10 din, za ustanove in podjetja 15 din).
Tisk: CP Mariborski tisk.

predlog za ustanovitev sklada za izobraževanje kadrov

Na nedavnem sestanku komiteja mestne konfe-
rence ZKS Maribor se je ob vprašanju kadrov-
ske politike v Mariboru razvila živahna razpra-
va.

Iz materialov, ki so bili pripravljeni za sestanek,
povzemamo, da je zaradi pomanjkanja strokov-
nih kadrov v občini in zaradi nujnosti, da se to
vrzeli čimprej izpolnijo, mestna konferenca ZKS
Maribor na svojem drugem zasedanju sprejela
sklep, da se z delovnimi organizacijami dogovo-
ri o ustanovitvi sklada za izobraževanje v občini.
Iz statističnih podatkov je razvidno, da je v Ma-
riboru od skupnega števila zaposlenih le 2,7 od-
stotka takih, ki imajo fakultetno izobrazbo, kar
je manj, kot znaša republiško poprečje. Če bi ho-
teli doseči to poprečje, bi morali nanovo zapo-
siliti 423 oseb s fakultetno izobrazbo. Sedaj ima
visoko izobrazbo v občini le 2647 oseb.

Kljub temu da je v Mariboru več visokih in viš-
jih šol, delež zaposlenih z višjo izobrazbo ne od-
stopa od republiškega poprečja. To pomeni, da
tudi ti kadri ne ostanejo v Mariboru, temveč jih,
v pretežni meri, privabijo zunanje delovne orga-
nizacije. Tudi delež zaposlenih s srednjo izobraz-
bo je v gospodarstvu Maribora dokaj nižji, kot
je republiško poprečje.

Število zaposlenih s fakultetno izobrazbo bi mo-
ralo biti nad republiškim poprečjem, saj je v
Mariboru razen močnih gospodarskih organizacij
tudi vrsta znanstvenih, prosvetnih in kulturnih
institucij, ki na to objektivno vplivajo.
Se en podatek, ki priča o slabi kadrovski sestavi
gospodarstva v Mariboru: v SR BiH je 28,6
odstotka delovnih organizacij, ki nimajo zaposle-
nega niti enega delavca z visokošolsko izo-
brazbo, v Crni gori je takih organizacij 22,4 od-
stotka, v Hrvaški 31,2 odstotka, v Makedoniji
29,5 odstotka, v Sloveniji pa kar 30,9 odstotka.
V Mariboru znaša to razmerje 33,3 odstotka. Ta
podatek kaže, da ima Maribor najvišji delež in-
dustrijskih delovnih organizacij, ki nimajo za-
poslenega niti enega delavca z visokošolsko izo-
brazbo.

Pomemben vzrok za neučinkovitost v pridobiva-
nju in namestitvi kadrov na odgovarjajoča de-
lovna mesta je tudi v premalo učinkovitih ka-
drovskih službah podjetij, ki niso usposobljene za
strokovno in sodobno vodenje kadrovske politike.
Pri reševanju kadrovskih problemov je potreb-
no ves čas veliko pozornosti posvečati štipendi-
ranju. V republiškem merilu se je število šti-
pendistov na višjih in visokih šolah v zadnjih
petih letih zmanjšalo od 3600 na 2300. Torej je
odstotek štipendistov v primerjavi z vpisanimi
slušaitelji upadel s prejšnjih 33 na 17 odstotkov.
Število štipendistov se je zelo zmanjšalo po re-
formi. Upadlo je tudi število štipendistov na ma-
riborskih višjih in visokih šolah, in sicer od 562
v letu 1965 na 322 v letu 1969.

Mariborski komunisti ugotavljajo, da na njho-
vem območju ni organa, ki bi sistematično spre-
jemal podatke o:

- študentih, ki študirajo na posameznih šolah v
Mariboru in Ljubljani,
- o diplomantih, ki ostanejo v Mariboru,
- o štipendistih iz Maribora, ki jih štipendirajo
mariborske gospodarske organizacije ali drugi v
Mariboru,
- o sposobnih dijakih na osnovnih in srednjih
šolah, pa tudi na univerzi.

Zaradi vseh teh vzrokov in zaradi nevdržnega
stanja kadrov v Mariboru se mestni komite ZKS
zavzema za čimprejšnjo ustanovitev posebnega
sklada za izobraževanje kadrov.

Sredstva sklada naj bi se stekala iz sredstev za
izobraževanje, ki jih zbirajo delavne organizacije
v gospodarstvu. Predlagali so tudi, naj bi skup-
ščina občine Maribor prenesla v ta sklad sred-
stva za štipendiranje.

Iz teh sredstev bi financirali oziroma sofinanci-
rali zlasti naslednje oblike izobraževanja kadrov:

- spremljali bi sposobne in nadarjene dijake
osnovnih in srednjih pa tudi višjih šol ter jih
nadalje usmerjevali,
- štipendirali bi nadarjene dijake v srednjih
šolah,
- skrbeli bi za štipendiranje rednih študentov
na višjih in visokih šolah po posebnih kriterijih.
Iz sklada bi lahko črpali tudi sredstva za študij
študentov na tretji stopnji ter za pripravo magi-
strskih in doktorskih disertacij in še za mnoge
druge oblike izobraževanja.

B. C.

Na IV. seji stalne skupščine študentov, ki je bila
dne 16. novembra 1970, so študentje predlog ob-
činskega komiteja Zveze komunistov o ustanovi-
tvi sklada za izobraževanje soglasno podprli. Ob-
nem so predlagali, da se sklad ustanovi pri Zdru-
ženju visokošolskih zavodov.

odslej organizirana študentska potovanja

IO SS MVZ je ustanovil pododbor Internacional-
nega študentskega servisa. Sedež glavnega odbo-
ra tega servisa je v Veliki Britaniji. Predsednik
pododbora je študent VEKS Milan Kranjc, ki je
dal tudi pobudo za ustanovitev. Ker je to za ju-
goslovanske študente zelo zanimiva in tudi ko-
ristna zamisel, smo Milana zaprosili za krajši
razgovor.

K.: Kako si prišel na idejo o ustanovitvi pod-
odbora ISS v Jugoslaviji?

M. K.: »Leto in pol sem živel v Angliji in delal
s pomočjo organizacije ISS. Spoznal sem, da je

Foto: B. Čerin

ŠTUDENTSKI MENU OB PREHODU NA EKONOMSKE CENE

Zajtrk: DRUŽBENI DOGOVOR
Kosilo: DRUŽBENI DOGOVOR
Večerja: DRUŽBENI DOGOVOR

tudi veliko drugih jugoslovanskih študentov, ki
želijo potovati v Anglijo, se tam zaposliti, učiti
angleškega jezika ipd. Pri tem pa nastopajo ve-
like težave.

K.: Kakšne? Zakaj?

M. K.: »Če greš v Veliko Britanijo kot turist,
moraš imeti veliko več kot pa 13 funtov, ki jih
lahko dvigneš na potni list v jugoslovanski ban-
ki. Tam si lahko maksimalno štirinajst dni, ne
moreš pa se v tem času zaposliti. Če pa ti že
uspe zagotoviti si delovno dovoljenje, ostane še
vedno velik problem stanovanje in prehrana.«

6 DAYS
NEW
YORK
£69

including
Round trip jet
air fare
1st class hotel
with private bath
Steak dinner par
with unlimited dr
Jazz
entertainment
Radio City
Music Hall
theatre evening
Manhattan
sightseeing
Hosts and hostesses
Baggage handling
Tips & transfers

K.: Res je, da se, kdor pride prvič v Anglijo ob
taki neorganiziranosti, kot je vladala zdaj pri od-
hajanju jugoslovanskih študentov, zelo težko
znajde. Težave so še večje, če jezika še ne obvlada
najbolje. Kako mislite reševati vse te probleme?

M. K.: »Vsakemu študentu bomo v šestih tednih,
računano od dneva, ko bo vložil prijavo, preskr-
beli delovno dovoljenje, naslov stanovanja, točno
ga bomo seznanili z možnostjo prehrane in mu
zagotovili določeno delovno mesto.

K.: Kakšna dela bodo morali oziroma smeli
opravljati naši študentje? Ali obstajajo še kakš-
ne ugodnosti, ki jih bodo uživali člani te organi-
zacije? Kako postane član ISS?

M. K.: »Član ISS lahko postane vsak študent, ki
plača članarino, ta pa znaša 10 funtov. Članarino
plačamo v Angliji, lahko tudi z dinarji. S član-
stvom pa študent poleg služb, ki mu jih preskrbi
organizacija v raznih hotelih, bolnicah, trgovina-
h, kavarnah, počitniških domovih, knjižarnah
ipd. pridobi tudi pravico popusta pri angleških
železnicah, trgovinah, pri prehrani, prenočiščih
(hotelih in hostelih), raznih klubih in zabaviščih.
Ima tudi možnost učiti se angleški jezik. Poleg
tega lahko vsakdo plača stanarino in hrano šele
po preteku enega tedna, ko se že znajde v novi
okolici.

Študent bo tudi zavarovan, na podlagi posebnega
potrdila pa mu bodo pri nas vpisali opravljeno
delovno dobo v delovno knjižico.

K.: Učenje jezika je verjetno najvažnejši vzrok,
zaradi katerega prihajajo študentje iz celega sve-
ta v Anglijo tako množično. Ali se učiš jezik sa-
mo med delom ali pa obstaja kakšna organizira-
na oblika?

M. K.: »Vsak član ISS se lahko udeležuje angle-
ških jezikovnih tečajev v določenih ustanovah.
Tečaji so brezplačni, le za učenje po avdiovizual-
ni metodi je treba prispevati določen znesek.«

K.: ISS ima svoje pododbore v mnogih državah.
Kako mu uspe doseči tako ugodne popuste? Kdo
bo financiral delovanje pododbora v Mariboru?

M. K.: »Vse te ugodnosti izvirajo iz tega, ker se
ogromen del študentske populacije vsako leto do-
besedno vali v Anglijo. Po dosedanjih predkal-
kulacijah se bo jugoslovanski pododbor vzdrže-
val samostojno, torej s prispevki študentov, ki
bodo za organizacijo odhoda v Veliko Britanijo
moral odšteti 40 dinarjev. V ta znesek je všteta
tudi organizacija potovanja iz Maribora v Lon-
don. Za potovanje bo predvidoma treba odšteti
300 dinarjev. Če bo prijav dovolj, bomo lahko za
približno isto ceno organizirali tudi čarterske le-
talske polete iz Brnika do Londona, za 380 din
pa polete iz Beograda do Londona. Vendar pa bo
to prišlo v poštev verjetno le ob največjih kon-
cih.«

Povem naj še, da bo stranska dejavnost pod-
odbora tudi organizacija obiskov mest v drugih
državah, organizacija poučnih ekskurzij in mo-
reditnih maturantskih izletov. Poslovni prostori
ISS bodo pri IO SS MVZ v študentskem do-
mu v Mariboru, Tyrševa 23, odbor pa bo pričel
s svojim delom 1. januarja 1971. Zamisel je do-
bra, zato želimo, da bi realizacija načrtov ISS
tudi uspeła, saj bi bila to velika pridobitev za
študente.

mladi po svetu

Potoval sem že po mnogih zahodnoevropskih dr-
žavah in na teh potovanjih sem spoznal veliko
študentov. Iz razgovorov med njimi sem ugotovil,
da so, v večini, komunistično usmerjeni, da spo-
štujejo našo državo kot ustanoviteljico delavske-
ga samoupravljanja. Skoraj brez izjeme so se iz-
javili za naš socializem.

Prav zato sem tudi od švedskih študentov prič-
akoval, da bodo imeli podobne misli. A že pri
prvem srečanju z enim izmed njihovih predstavi-
nikov sem ostal brez besed. Dolgolasi Sven isto-
veti pojem socializem z vojaško diktaturo. Pov-
sod prisotne vojaške enote, številni vohuni in
policijski, po njegovem mnenju, vsakdanja slika
tudi v Jugoslaviji, ki jo enači z ostalimi socia-
lističnimi državami. Z eno besedo — študent
Sven si pod pojmom socializem predstavlja po-
polnoma uniformirano nedemokratično družbo.
Moja dolgotrajna prepričevanja o nasprotnem so
zalegla samo nekoliko, zato pa sem v strahu pri-
čakoval srečanja z drugimi švedskimi študenti.
Kmalu pa sem spoznal, da Sven ni tipičen pred-
stavniki švedskega študentskega življa, saj je
prava bela vrana med svojimi tovariši. Vsi ostali,
s katerimi sem prišel v stik, so navdušeni pri-
vrženci socializma oziroma komunizma, nekaj
med njimi jih je bilo tudi članov KPS. Od le-teh
sem tudi izvedel za obstoj študentskega komu-
nističnega lista Iskra, čigar moto se glasi:
»Iskra je še vedno prižgala ogenj.«
Kot zanimivost bi omenil način prodaje tega ča-
sopisa. Prodajata ga vedno dva študenta; med-
tem ko eden mimoidočim ponuja glasilo, stoji
drugi ob njem, v rokah pa drži veliko komuni-
stično zastavo.

Casopis Iskra je zanimivo čtivo, saj je tako in-
formativno (pisali so tudi o demonstracijah beo-
grajskih študentov) kot tudi ideološko zelo bo-
gato. Pomembno vlogo igra ISKRA tudi pri or-
ganiziranju demonstracij. Eni izmed njih sem tu-
di sam prisostvoval. Odlično organizirana proti-
ameriška demonstracija z masovnim obhodom
mesta in z ostrimi, brezkompromisno obsojajo-
čimi govori ameriške intervencije v Južnem Viet-
namu mi bo še dolgo ostala v spominu.

Svedski študentje so torej na strani progresivnih
svetovnih sil, vendar so v veliki meri idealisti,
saj so prepričani, da je odprava kapitalističnega
družbenega sistema in uvedba socialističnega
možna brez večjih težav, kar se seveda ne ujema
z motom njihovega glasila: »Iskra je še ve-
dno prižgala ogenj.«

RASTO MURN

športne brucovske prireditve

V okviru tradicionalnih brucovskih prireditev so štu-
dentje mariborskih višjih šol teknovali v košarki,
odbojki, rokometu in malem nogometu. Udeležba je
bila, v primerjavi s prejšnjimi leti, številna; povalno
pa se lahko izrazimo tudi o kvaliteti v posameznih
panogah, saj so nastopali nekateri aktivni športniki.
Posebej velja omeniti žensko ekipo pedagoške akade-
mije, v kateri je nastopala skoraj celotna ekipa ZAK
Maribor in je brez posebnih težav zmagala v vseh
tekмах. Prav dobra je bila tudi moška ekipa VEKS,
ki je premočno zmagala v košarki in odbojki. Svečana
razglasitev rezultatov in podelitev pokalov ter diplom
najboljšim ekipam je bila v petek, 20. novembra, na
brucovskem plesu v domu JLA.

Vrstni red tekem je bil tak:

Ponedeljek, 9. novembra 1970

KOSARKA: moški

VEKS—VTS 64:19 (30:8)

PA—VTS 42:15 (20:9)

VEKS—PA 51:19 (24:11)

Letistica:

1. VEKS 2 2 0 4 (115:38)

2. PA 2 1 1 2 (61:65)

3. VTS 2 0 2 0 (34:108)

Torek, 10. novembra 1970

ODBOJKA: moški

VEKS—VTS 2:1 (5:15, 15:10, 15:2)

VTS—PA 2:0 (15:9, 15:13)

Female:

VEKS—VTS 2:1 (11:15, 15:3, 15:6)

Letistica:

1. VEKS

2. VTS

3. PA

4. VPS

Ženske:

PA—VEKS 2:0 (15:0, 15:2)

PA—VPS 2:0 (15:8, 15:2)

VEKS—VPS 2:0 (15:7, 15:10)

Letistica:

1. PA

2. VEKS

3. VPS

Sreda, 11. novembra 1970

ROKOMET: moški

VAS—VPS 4:2

PA—VEKS 6:4

VEKS—VAS 10:5

PA—VPS 9:3

VEKS—VPS 11:5

PA—VAS 6:3

Letistica:

1. PA 5 3 0 0 6 (21:10)

2. VEKS 3 2 0 1 4 (25:13)

3. VAS 3 1 0 2 2 (10:18)

4. VPS 3 0 0 3 0 (10:24)

Ženske:

PA—VEKS 22:1

Letistica:

1. PA

2. VEKS

3. VPS

4. VPS

5. VPS

6. VPS

7. VPS

8. VPS

9. VPS

10. VPS

11. VPS

12. VPS

13. VPS

14. VPS

15. VPS

16. VPS

17. VPS

18. VPS

19. VPS

20. VPS

21. VPS

22. VPS

23. VPS

24. VPS

25. VPS

26. VPS

27. VPS

28. VPS

29. VPS

30. VPS

31. VPS

32. VPS

33. VPS

34. VPS

35. VPS

36. VPS

37. VPS

38.

za ali proti »popustljivi« družbi?

Homo sum: homani nihil a me alienum poto (TERENTIUS). (Človek sem: nič človeškega mi ni tuje.)

V splošni revoluciji 70. let, ki so ji sociologi dali naziv »seksualna«, tudi Jugoslavlani junaško stojimo na svojih barikadah in srčno točemo razvpite, kontrarevolucionarne, konservativne sovražnike preteklega časa: dvojno moralo, tabuje, toge licemerske običaje itd. Smo sicer manj oglašeni kot skandinavski avantgardni bataljoni, ki nosijo zastavo, toda daleč ne zaostajamo za njimi. Mladina je (kot običajno v vseh revolucijah) najštevilnejša, najbolj glasna, kadar je treba utišati domačo »petokolonsko kontrarevolucijo« (seksualno). Starejši, očetje in tašče, da o dedkih in babicah sploh ne govorimo, se križajo in prisegajo, da to vodi če že ne v peklo, pa vsaj v popoln bankrot družbe, nazaj v džunglo in na drevesa. Mladi pa se smejejo, saj so kot vsi prekaljeni borci revolucije prepričani v njeno zmago.

Država pa, ki »odmira« že od uvedbe samoupravljanja, torej od leta 1950, očitno še ni popolnoma odmrta. Se slišimo včasih njen povzdignjen glas, ko dvigne kazalec in reče: zaenkrat samo do tu, dalje ne. Toda meja se, čeprav počasi, premika naprej. Borci seksualne revolucije napredujejo kljub vzklikom puritancev: Noč pa sraha!

Izraz »permissive society« se je prenesel v naš pogovorni jezik iz anglosaksonskega besednjaka. Pomeni pa družbo, ki je popustljiva, ki dovoljuje, ki zagotavlja svobodo udejstvovanja na katerem koli področju družbenega življenja, torej tudi na seksualnem.

Vprašajmo se zdaj, ali lahko našo družbo okarakteriziramo z izrazom »permissive society«? Preden na to odgovorimo, si moramo približje ogledati pojme, kot sta družba in država. Takoj na začetku moramo povedati, da ta dva pojma nista eno in isto. Država je organizacija v družbi, ki je v rokah vladajočega razreda in ki ima monopol prisiljevanja, s katerim štiti koristi vladajočega razreda in njegov vodilni položaj v družbi. Država je, skratka, aparat za nasilje. Toda z zgodovinskim razvojem se je država — in s tem pojem države — spreminjala. Teoretično lahko država predpiše kakršnokoli družbeno ponašanje za obvezno in ga izsili s svojim ogromnim aparatom prisiljevanja. Teoretično bi lahko država z zakonom na primer predpisala, da morajo ljudje brez izjeme nositi bele

čevlje in vijoličaste nogavice čez teden, roza čevlje in črno-belo progaste nogavice pa v nedeljo. To ponašanje bi kontrolirala po svojih državnih organih in za vsakega, ki ne bi upošteval dispozicije zakona, kot se to strokovno imenuje, bi lahko uporabila sankcije; kaznovali bi ga na primer z zaporom. Nihče se temu ne bi mogel naravnost upreti.

Vsak laik lahko takoj vidi nesmisel takšnega početja države. Toda če bi ga vprašali, zakaj se mu zdi to nesmiselno, bi bil najbrž v zadregi in bi bolj intuitivno kot pa razumno odgovoril: »Ker pač to nima smisla, saj država od tega nimaa nobenih koristi!«

Ceprav intuitivno je vendar zadel v bistvo problema. Državne koristi! Hitlerjev Reich je proglasil za državno korist pobijanje Židov, Slovanov, genocid, nagla sodišča, ki so sodila arbitrarno in še vrsto drugih stvari; polkovniški režim v Grčiji je, na primer, proglasil, da se posega v državne koristi, če kdo nosi kratko krilo ali dolge lase, ZDA so še pred 50 leti smatrale za grobo kršitev državnih koristi predavanje na šolah o znanstvenem darvinizmu itd. Naštevati bi lahko v nedogled. Bolj ko bi šli v zgodovino, bolj nesmiselne bi se nam zdele te »državne koristi«, ki jih država čuva kot puncico svojega očesa, tudi z bajoneti, če je treba.

Iz teorije države vemo, da obstajata v družbi, ki je organizirana v državi, dve vrsti družbenih razmerij, dve vrsti odnosov med ljudmi: takšna, v kateri se država »ne vtika«, in takšna, v kateri se vmešava in za katere želi, da se odvijajo tako, kot ona hoče. V skupino prvih bi lahko šteli na primer odnose med prijatelji, zaljubljenici in sploh večino tega, kar imenujemo »človekovo intimno življenje«. (Se to moramo vzeti za rezervo, zakaj, bom skušal razložiti kasneje.) Med druga pa bi lahko šteli odnose med zakonci, starši in otroki, med občani in državo itd., ki so zato urejena v prisilnih predpisih.

Nadalje lahko govorimo o več vrstah koristi: osebnih, posebnih in splošnih družbenih, ki postanejo javne, brž ko so priznane z zakonom ali drugim predpisom države. Javne koristi so torej samo pravni izraz splošnih družbenih koristi. Javne koristi so za družbo (državo — pri nas se ta pojma ne razlikujeta toliko kot v drugih družbenih sistemih, zato jih je dovoljeno tudi zamenjati) tako pomembne, tako temeljne, da jih uresničuje prisilno, kjerkoli se pojavijo.

Seveda bi bilo za družbo gotovo bolj koristno, če ljudje ne bi pijančevali, kadili in počenjali še vrsto drugih reči, toda teh dejanj državljanov država ni nikoli jemala za tako pomembna, da bi insistirala na tem, da se ne opravljajo ali da se opravljajo na določen način. Postavlja se vprašanje, ki je velikega teoretičnega in praktičnega pomena za vsako državno strukturo, namreč, do kakšne mere se vmešavanje države, njeno »vtikanje nosu« v zadeve svojih državljanov.

Tukaj šele pride do polne veljave izrek: diversi, diversa putant (razni ljudje, razna mišljenja). Dobili bomo celo paleto mnenj, od najbolj ekstremnih do najbolj popustljivih. Nekateri bodo

prisegali na čim večjo infiltracijo državne dejavnosti v vse pore človekovega življenja, medtem ko bodo drugi zanikali vsako pravico države, da se vtika v zadeve, ki se je ne tičejo (na primer osebno življenje). Resnica bo nekje v sredini, ali bolje, bliže bo »popustljivejši liniji« kot liniji »trde roke«.

Zakaj? Odgovor izhaja, po mojem mnenju, iz same biti države, iz njenega raison d'être. Država je nastala kot rezultat razredne borbe, kot instrument, ki drži v pokorščini razred, ki ne razpolaga s produkcijskimi sredstvi. To je njena temeljna naloga. Poleg te pa je sčasoma začela prevzemati še druge naloge: v dobi liberalnega kapitalizma je imela funkcijo »nočnega čuvara«, zdaj pa je pričela skrbeti za izobraževanje, zdravstvo, kulturo, organizacijo javnih služb itd. Ko je začela posegati v gospodarstvo, se je je prijel vzdevek »intervencionistična«.

Toda ali je naloga države tudi, da skrbi za to, kako se državljanji oblačijo, kakšne pričeske nosijo in končno, kaj berejo, kakšne filme gledajo, kakšne slike nosijo po žepih? Mislim da ne. Kajti to bi bilo trošenje sil in denarja za nepotrebne reči, od katerih najbrž ni odvisno uresničevanje temeljnih nalog države, med katere pri nas štejemo izgradnjo svobode, demokratične samoupravne skupnosti. Država ima dosti pomembnejših in bolj nujnih nalog, kot pa je predpisovanje in kontroliranje branja svojih državljanov, njihovega načina oblačenja in njihovega okusa, kar se tiče pričeske.

Po drugi strani pa ne vidim, kako je možno izgraditi družbo svobodnih, samoopredeljujočih in zavednih ljudi, če jim kratimo pravico samostojno si izbirati dejavnosti, ki prav nič ne posegajo v »državne koristi« in ki ne ovirajo izpolnjevanja njenih temeljnih nalog. Zelo sporno je namreč, koliko lahko varno vpliva na psiho formirane osebnosti slika ženskega akta, erotičen tekst ali nudistična filmska predstava. Strokovnjaki so zanikali ta kvantni vpliv, ali pa so ugotovili, da je zanemarljivo majhen.

Ploskam Dancem, ki so storili odločilen korak. Prav pred enim letom je namreč danski parlament na predlog konservativnega ministra za pravosodje KNUDA Thestruba popolnoma ukinil cenzuro slik, filmov in publikacij vseh vrst. Ves svet se je takrat zgrozil in s strahom čakal, kdaj bo dežela Hamleta izginila v dimu in žveplu Sodome in Gomore. Toda videti je, da v deželi Danski ni prav nič gnilega in rezultati so prav nasprotni od tistih, ki so jih pričakovali puritanci vsega sveta, ki danes hodijo nakupovat na Dansko »tisto svinjarijo«: uradne statistike dokazujejo, da se je število seksualnih deliktov močno zmanjšalo, obisk v najbolj razvpljivih lokalih je padel do te mere, da so mnogi pred propadom in, kar je najpomembnejše, 57 odstotkov vseh Danccev je zadovoljnih s takšno ureditvijo.

In kako je pri nas s pornografijo? Legalno je še vedno prepovedana. Še vedno namreč velja famozni 189. člen KZ, ki pod pretnjo zaporne kazni prepoveduje izdelovanje, širjenje in prodajo vseh vrst publikacij, ki »hudo žalijo moralo«. Ne bomo se spuščali v razprave o tem, kaj je pravzaprav javna morala, kaj je obsceno, kaj je pornografsko, ker so si na teh vprašanih polomili zobe že nešteti strokovnjaki, ki nikoli niso prišli do enotnega pojma.

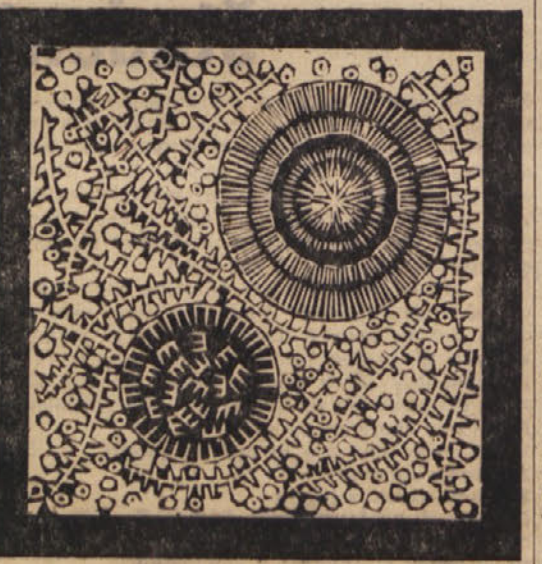
Dejstvo pa je, da bi moralo vsako pravo operirati s čim manj nedoločenimi, raztegljivimi in nedefiniranimi pojmi, kot so: javna morala, kontrarevolucionarni element, sovražnik ljudstva itd., če hoče, da bo ostalo to, za kar se proklamirala.

Na pol legalno pa seveda izhajajo pri nas revije, ki o njih javni tožilec včasih misli, da hudo žalijo moralo in zato na podlagi 53. člena zakona o tisku in drugih oblikah informacij prepove širjenje le-teh. Vendar je takšnih oblastvenih intervencij vedno manj, ljudje se navajajo na nova merila hitreje kot država in njihova (beri: javna) morala je vedno redkeje užaljena. Samo pomislimo, kaj bi se zgodilo, če bi se pred petimi leti pojavile v naših kioskih revije, kot so: Playboy, Penthouse, Lui, Er, Eva in Adam, Start itd! Tožilec bi dobil živčni zlom. Danes je to siva vsakdanjost.

Mislím, da je prav tako. Razvoj v svetu gre v smeri vedno večje svobode posameznika, v smeri zoževanja kompetenc države, kar se tiče prisilnega vmešavanja v osebnostno sfero človeka in njegovo privatno življenje, in v smeri vedno bolj zdravega in normalnega pristopa do vseh stvari, tudi do seksa. Kajti priznati moramo, da je bil ta odnos — pod vplivom preteklih togih licemerskih naziranj o spolnem življenju človeka — vse prej ko zdrav in normalen. Naš pristop je bil nevrotičen, afektiran, pristranski in neiskren. Cas je, da se znebimo teh zastarelih, tartifovskih odnosov do seksa, ki so plod buržoazne dvojne morale in krščanske doktrine o izvirnem grehu in »mesečnem hudici«.

Torej ali je naša družba permissive society (v pozitivnem smislu)? Je in ponosen sem, da sem njen član. Kajti sram bi me bilo pred mladimi ljudmi drugih držav, če bi živel v državi, kjer bi imeli oblast ljudje, ki bi si v imenu družbe lastili pravico vtikati se v modni okus, dolžino las, popoldansko branje ali izbor filmov svojih državljanov, po drugi strani pa bi trobentali o demokraciji in mestu državljanja, ki da je centralno v družbi. Sram in strah bi me bilo, kajti smo en korak je od tega, da predpišete ljudem, kako se naj oblačijo, kakšne frizure naj nosijo in kaj lahko bero, pa do tega, da jim predpišete, kaj lahko pijejo, govorijo, pišejo, verujejo, mislijo. In od tu je še samo pol koraka do ideje, da je vse, kar ni tako, kot hočejo »oni«, nevarno, protidržavno, zato protizakonito, torej tisto, kar je treba zatreti, tudi s silo, z vsemogočno policijo, z ovadstvom, z zapori, s taborišči za »nezanesljive« ...

VOJKO URBANČIČ

vplivi ali infarkt ob pravem času

Pravimo, da človek najlaže dela, če ga notranja nuja sili in mu kaže smisel plodov njegovega dela. Stvar je v tem, da so mi všeč ljudje, ki si ne služijo pasulja samo z govorjenjem. Včasih zavidam delavcem, ki pogumno grade ceste, na kateri bodo mnogi preliči kri. Pa smo včasih pri nas tako starokopitni in pravimo, da so resnični delavci le tisti, ki delajo z rokami, torej fizični delavci.

Prišla je pomlad v našo deželo, nova zarja srečnejših dni nas je občila, s tem pa so se seveda pojavili miselno dovršeno recipročno predelani ljudje. Upam, da sem razumljiv. Recipročna predelavnost mi pomeni tovariša, ki je znal pravčasno stisniti rep med noge. In smo garali, bolj eni kot drugi. Potem pa, ko smo nasitili želodce, ki so v vseh družbenopolitičnih sistemih enako lačni kruha in iger, smo si omislili izborno zabavo, ki nam je prešla v navado, zagostila se nam je med čeljusti in prinesla neštnevilne govorniške uspehe. Govorniški pult, postal si simbol socialistične Jugoslavije! Sprejeli so te z odprtimi rokami, vsi, od Maribora do Bitole (v Zidanem mostu je treba prestopiti!). Cicero si je poskušal pomagati iz groba, pa mu jezična spretnost ni bila zadosti dober pomočnik. Ljudje se učimo na napakah, kaže pa, da se znamo v Jugoslaviji učiti le na lastnih napakah; da so nam tuje nedoumljive in neznane, tega ne bi porekel, le apliciramo vse na naše razmere, pri čemer pozabljamo, da gremo svojo lastno pot. Ljudje se vedno sledili idejam, ki so jih opajale, dasi morda niso kazale vseh prvih pristinosti in praktičnosti. Enostavno so kazale pot v napredek. In oklenili smo se jih; še danes, če pomislim, jih upoštevamo.

Kako smo srečni, ko povzamemo misel in ji pustimo, da plapolta! Zaneseni smo kot te besede. In vendar grenčice ne moremo prezreti; tu pred nami je, nenehoma mori zavest, ki se predaja zmedbi in »idejni dezorientaciji«, kar v jugoslovanskem žargonu pomeni enako deviranost. Zveza komunistov nas drži skupaj, predramila nas je, ko smo spali — hvala ji — vodila nas je v stiski — rešila nas je — išče in ne najde novega obraza — pomagajmo ji. Ker sicer bo zaman vse dosedanje delo. Saj menda ne želimo ravnati kot Sifizi?

Prepričan sem bil, da se bodo prve spremembe odrazile ravno v tej idejni tvorbi. Enotnost bi nam bila v veliko pomoč, bila pa je premalo — in želje ter potrebe so ostale, beseda pa ni postala meso. V sistemu vodenja, ki smo ga pripoznali za svojega, smo neodolčni: na vrhu rase birokracija, idejnost pa se umika togosti. Vplivi potekajo navzdol: samoupravljanje da, seveda, človeška miselnost pa venomer znova dodaja oblastnost in nepovezanost in kar je še takih stvari. Še vedno smo v zaostanku, reforme ne dohitevamo: podatki zgovorno pričajo, kako je s članstvom v naši zvezi, sprememb — organizacijskih in tudi ideoloških — pa ne občutim. Ali rasejo mimo mene ali pa se izgubljajo v kompleksnosti in splošnosti, iz katere je neverjetno težko poiskati bit. In odstotki članov ZK, ki se dotikajo izobrazbene strukture, vedo povedati, kaj in koliko človek lahko razume. Sicer se bojim, da bo razkol med množicami — upam si trditi, da so v dokajšnji meri nezainteresirane — in dobrohotnim vodstvom postal pretiran in tragičen. V tem primeru ne bi videl nadaljnega smisla obstajanja idejne tvorbe, ki ni povezana z osnovo. Sploh se mi razlikovanje med bazo in vrhom zdi pregrešno. Uradnih potrditev, ki bi podkrepile moja ugibanja, nimam, čutim pa ne razdvojenost, pač pa indiferentnost, ne zaupanje, pač pa slabo povezanost.

Včasih me jezi, če človek človeku soli pamet, predvsem, če je slednji pametnejši. In takih primerov je na pretek. Ali pa utapljanje v nerazumljivih trditvah, ki postanejo jasne šele, ko je treba oceniti njihove rezultate. In to je večkrat težko narediti, ker smo ljudje pri kruhu egoisti, pri plačilu pa naklonjeni kolektivnosti. Ampak nož ima samo en ročaj. In kako ga zagrabiti, da ne bo napak? Nekateri znajo, drugi se urežejo, vsi pa živimo. Če kje, potem v socializmu ne bi bilo potrebno obračati jader po vetru. Pa resnica je drugačna, presenetljivo kruta je in, predvsem, resnična. Ko se ne bi to dogajalo vsak dan! Pa se in se lahko le smejem. Kaj pa mi ostane drugega, ko vidim brezplodno, brezglavo in prizadevno tekanje sekretarja, če se drugi smeji v pest in si pripoveduje, da ima bolno domišljijo. Kar jezi, so, če jim to omeniš. No, pa smo spet na začetku poti. Krožimo in se izgubljamo. Zanima me, kdaj bomo vsi delali z glavo in ne bomo le iz časopisnih stolpcev izvedeli, kaj se je zgodilo, kaj bomo izvajali in kako se bomo zadržali; danes je tako, ker smo premalo skupaj, nepovezano in brez zanimanja se lotevamo problemov in nas kvečjemu veliki neuspehi prizadenejo. Premalo čutimo šibo božjo na lastni koži. Pa ne iskati garjave ovce! Garjavi smo vsi!

DUŠAN ZBASNIK

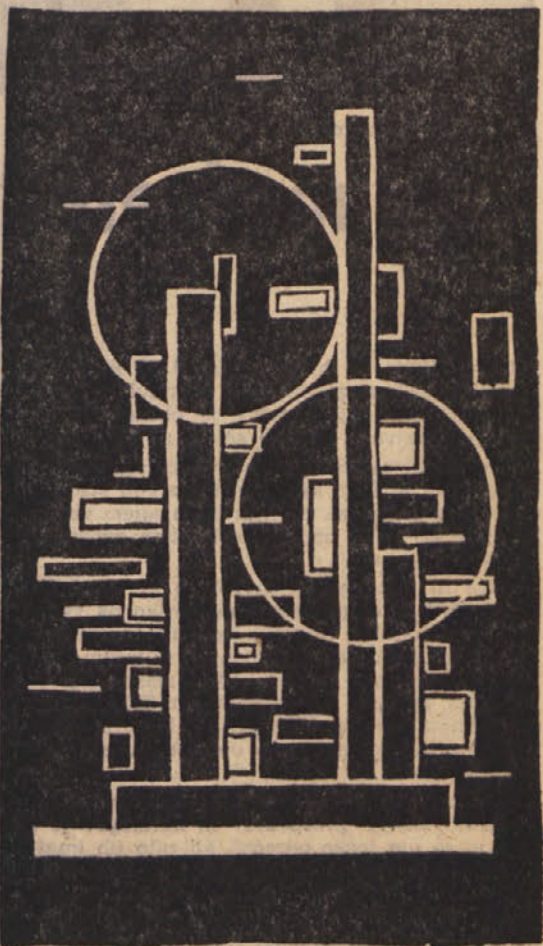
sram me je

»Kupite rožice, samo en šopek, gospod, samo enega, prosim!« Nekako sanjavo se sliši vse to. Človek pomisli na španski film, na davno preteklost, ko so si otroci služili kruh s prodajanjem vijolic na ulici. Omehča se mu srce in zasmilijo se mu ubogi ljudje, ki brez tega posla včasih niso mogli živeti. »No, samo enega,« ponovno zaslišiš glas, ki te presune, zhode v srce, a še bolj v možgane, in sicer približno tako, kot bi ti nekdo z razbeljenim železom žigosal križ na sredjo golega trebuha. Zbudiš se. Zaveš se.

Maribor, leto 1970, Socialistična republika Slovenija, Socialistična federativna republika Jugoslavija. Da, tovariši, svobodni državljanji ugledne države, smo sploh kdaj pomislili, zakaj naša država uživa ugled v svetu? Videti je, da smo slepi. Ali se bomo slepili s tem, da zadostujeta za naš ugled le Tito in zunanja politika v prvih povojnih letih? Ali pa nam je tako malo mar svojega ugleda, da pustimo kocko kotrljati tako dolgo, dokler je ne bo ustavila božja previdnost? Smo komunisti zdaj, ko imamo oblast tako rekoč v svojih rokah? Ali pa smo vsaj dovolj močni, zadovoljni že s tem, da nas priznajo široke jugo-

slovanske množice in svetovna javnost? Bomo res nastopili šele takrat, ko bo položaj postal dovolj kritičen, prej pa bomo razvijali demokracijo v takšnem obsegu, da bodo lahko v Jugoslaviji živeli »vsi«, tudi gospodje in oni drugi, katerim ne vem imena? To so tisti ljudje, zaradi katerih je partija pravzaprav več kot petdeset let neutrudno delovala, dajala velike žrtve. In kaj zdaj delamo, ko imamo idealne možnosti, da odpravimo vsaj najbolj vidne anomalije, najbolj primitivne nesocialistične pojave? Pustili bomo nekaj »dela« še za mlajšo generacijo, malo pa za turistično atrakcijo Avstrijem, ki hodijo v Maribor in se v nedeljo zvečer sili in srečni vračajo v kapitalizem; srečni, ker so videli, da gre gospodom vedno in povsod dobro, in da jih reže ne bodo več nadlegovali.

Menim, da se bo pred novo generacijo pojavilo dovolj drugih problemov. Hočemo reformirati gospodarstvo, pa nismo reformirali družbe, ljudi. Menim celo, da bi nas ne bilo zdravo prepričati, naj si v prijetni študentski sobi prilopimo na steno Maovo sliko. Čejeva že tako ali tako visi. Ne, to bi bil korak nazaj. Mislim sem, da potre-

bujemo bolj KULTURNO revolucijo. Vedno bolj se trudimo, da bi v gospodarstvu dosegli take uspehe, kot jih dosegajo zahodni evropski svet. V naši miselnosti se prav tako vse češče pojavlja želja po kopičenju denarja. Vse ostalo nas ne briga. Pozabljamo na okolico. Vidimo le številke na bankovcih. Kmalu bomo tudi študentje postali taki, kot so zahodnoevropski demonstranti z Mao Ce Tungovimi slikami in gesli na ulicah. Morda bo to celo potrebno. Vsaj kaže tako. Sram me je. In moralo bi biti še marsikoga. Predvsem tiste, ki so v mariborski skupščini, vse štajerske in tudi slovenske politike. Kajti takih in podobnih pojavov drugod v Sloveniji ni, vsaj ne v tolikšem obsegu. Smo najbolj razvita republika v Jugoslaviji. Imajo nas za najbolj kulturne Jugoslovane. Ampak vseeno me je sram.

Tone Janša

sumljiva znamenja

Ze pred 10. oktobrom in zdaj tudi pred državnim praznikom 26. oktobra so bili krajevni napisi v raznih krajih južne Koroške opremljeni dodatno k nemškimi označbam še s slovenskimi imeni krajev. Zaradi tega ima celovška policija polne roke dela. Najprej sta se dva predstavnika javne varnosti odpeljala celo na Dunaj, da bi »storilce« odkrila med tamkajšnjimi slovenskimi študenti; zdaj pa so nenavadno živga zanimanja policije deležni slovenski dijak v Celovcu, pri katerih bi se ob primernem nastopu morda le posrečilo iztisniti kakšno »priznanje«.

Ne glede na to, ali so take akcije ravno najbolj primerna oblika boja za enakopravnost koroških Slovencev, je k zadevi le treba povedati nekaj načelnih ugotovitev:

● Clen 7. državne pogodbe za okraje s slovenskim in mešanim prebivalstvom izrecno predpisuje dvojezične topografske napise; to določilo doslej ni bilo izvedeno.

● Zato se ravno ob vzdušju, ki je bilo ustvarjeno s pripravami in izvedbo proslav ob 50-letnici plebiscita, niti ni čuditi, če se najde nekdo, ki mu je dovolj lepih besed in neizpolnjenih obljub — zlasti če se pri tem spomni še precej bolj »učinkovitih« oblik boja na Južnem Tirolskem.

● Naravnost začudi pa sposobnost varnostnih organov, ki so v tem primeru baje že odkrili »zveze« do storilcev, medtem ko jim v zadnjih dvajsetih letih vse do danes niti v enem samem primeru ni uspelo izslediti »neznanih« storilcev, kadar je šlo za napade na koroške Slovence in njihove ustanove.

Vse to so nedvomno sumljiva znamenja, značilna za današnjo stvarnost na Koroškem, saj prikazujejo dejanske razmere v luči, ki gotovo ni ravno najbolj prepričljive dokaz o »vzorno urejenem« manjšinskem vprašanju, kakor tudi ne izraz mirnega in prijateljskega sožitja dveh enakopravnih in enakovrednih narodov.

SLOVENSKI VESTNIK, CELOVEC, 1970

Pogled na razstavno dvorano

22. mednarodni knjižni sejem v Frankfurtu 1970

3200 založb iz 69 držav je na 39.000 kvadratnih metrih razstavnega prostora razstavljalo 220.000 knjig. 150.000 obiskovalcev je obiskalo in občudovalo največji knjižni sejem na svetu.

V število obiskovalcev niso všteti vsi založniki, knjigotroci in tisti, ki imajo kakorkoli strokovno opravilo s knjigami. Za njih traja sejem ves dan, medtem ko je za ostale obiskovalce odprt samo od 14. do 18. ure.

Knjige in založbe so razvrščene po strokah — napisi in barve za posamezno stroko na vsakem križišču razstavne dvorane nakazujejo smeri. Poseben del dvorane je namenjen skupnim dosežkom posameznih držav, kjer zlasti izstopajo Francija, Španija, Japonska, SZ in ZDA. Posebno privlačnost predstavljajo afriške in azijske države, katerih zastopnice so oblečene v originalne narodne noše.

Ves dan se živahno ogleduje, trguje, obiskovalci naročajo knjige; prospektov in katalogov je dovolj in se jim težko odrečeš, ali zato jih imaš že čez kratek čas polno torbo.

Zategadelj pomeni strokovni obisk izreden fizični in umski napor, če hočeš v tem kratkem času dobiti vsaj delni pregled o svoji stroki (knjižničarji visokih šol in ustanov), kaj šele če moraš obiskati vse dejavnosti (knjižgotrželci) — tako rekoč 3000 knjigarn, da lahko naročiš res najnovejšo in najboljšo knjigo.

Na knjižnem sejmu vsa leta uspešno sodelujejo tudi jugoslovanske založbe. Med slovenskimi založbami vzbuja posebno pozornost Mladinska knjiga s svojimi mladinskimi knjigami in enciklopedičnimi izdajami. Za naše knjige in predvsem za usluge našega tiska se zanimajo predstavniki vseh držav. Mnogo inozemskih izdaj se namreč tiska v naših tiskarnah — v to vrsto koprodukcije bi se lahko z uspehom vključila tudi mariborska grafična industrija. Tako je Mladinska knjiga razširila svojo koprodukcijo na več znanih svetovnih založb, kot so: LAROUSSE — Paris, McGRAW-HILL, TIME-LIFE — New York, MONDADORI — Milano, sodeluje pa tudi s češkimi, sovjetskimi in madžarskimi založbami. Od njih odkupuje in jim prodaja licence, tiska knjige in publikacije.

Na zelo lepo urejeni stojnici Mladinske knjige je veljalo posebno zanimanje knjigi MASKE SVETA in zbirki SVET IN CAS. Oto-Bihalji-Merin, avtor knjige Maske sveta, je bil osebno prisoten. Je eden od vodij Instituta za moderno umetnost v Nürnbergu in je leta 1964 od dunajske univerze prejel nagrado »Gottfried v. Herder« za zasluge na področju sporazumevanja med narodi skozi medij umetnosti. Knjiga bo izšla v koprodukciji z založbo Bertelsmann, Gütersloh, ZRN.

Zanimivo je bilo srečanje z Mariborskimi kulturnimi delavci, ki so obiskali razstavo. To so bili: prof. Jože Košar, akademski slikar Janez Vidic, dipl. ekon. Drolc ter vodja strokovne knjižnice pri visoki komercialni šoli v Mariboru prof. Borut Medvešek. Prof. Medvešek je bil izredno navdušen nad sejmom, predvsem zaradi možnosti ogleda strokovne literature s področja gospodarstva, kajti edinstvena priložnost je seznaniti se z novitetami, si priskrbiti kataloge, se pogovoriti s predstavniki založb in neposredno tudi s pisatelji.

Mariborska podjetja, ustanove, visoke in strokovne šole kažejo izredno zanimanje za novosti na knjižnem trgu, predvsem s področja strokovne in znanstvene literature, zato jim bodo vse

novitete in ponudbe uvoznikov dobrodošle. Mladinska knjiga jih v začetku obvešča s prospekti in katalogi, nato pa s knjigami, ki jih pošlje zainteresentom na ogled. Zelo koristen bo tudi ogled v knjigarni na Partizanski 9, ko bodo prispele prve pošiljke naročenih knjig (november in december).

Letošnjo nagrado nemškega knjižnega trga za mir sta prejela Gunnar in Alva Myrdal, kar je prenašala tudi avstrijska TV.

Letošnji sejem je, za razliko od prejšnjih, ko je prišlo do neljubih spopadov, potekel še kar mirno. Levo usmerjeni založniki, avtorji in literati nasprotujejo prireditelju Deutscher Börsenverein, ker le-ta ni član nobenega sindikata in se zato z njim ni mogoče pogajati v nobeni obliki. Tako na knjižnem trgu ne obstaja nobena tarfina politika za eventualno izboljšanje plač ali možnosti za rešitev raznih socialnih vprašanj.

Morda bi bilo zanimivo prebrati nekaj vrstic o poteku dogodkov, kot ga je prikazal napredni tisk iz vrst študentskih organizacij:

1967 — Nasprotniki Deutscher Börsenverein zahtevajo odstranitev stojnic grških in južnoafriških založnikov. Policija razžene demonstrante.

1968 — Policija zaradi napovedanih demonstracij zapre vse izhode, tako da so obiskovalci več kot tri ure zaprti v razstavnih prostorih.

1969 — Policija ne tvega več, da bi ščitila rasiste in imperialiste, ki jih je obsodila OZN, in ki hočejo reprezentirati svojo »kulturo«. Večjih izgrediv ni.

1970 — Uprava sejma in Deutscher Börsenverein priporočata omenjenim državam, naj razstavljajo v sklopu posameznih založb, ne pa kot države. Studentje z mirnimi demonstracijami opozarjajo na nepravilnost — izpraznjujejo stojnice grških in južnoafriških držav in odnašajo knjige v upravo sejma. Naslednji dan omenjene države spet razstavljajo, študentje pa knjige spet odstranijo. Policija ne posreduje.

Skoraj neverjetno je, kolikšno je zanimanje za marksistično literaturo in Maove izdaje, ki jih prodajajo pred vhodom na sejem (na razstavišču ni dovoljena prodaja knjig in publikacij). Slike Lenina, Che Guevare, Mao-Ce-Tunga grede bolj v promet kakor drugod slike Beatlesov. Marsikdo je spremenil mnenje o ustroju napredne nemške mladine, ko je videl tudi ta del sejma.

Drugače zanimiva in omembe vredna je poplava obiskovalcev ob stojnicah s seksualno literaturo, ki je ni malo. Založbe z različnimi domisljicami privabljajo kupce v knjigarnah, tako s pomanjkljivo oblečenim dekletom v postelji, z velikimi slikami, ki ponazarjajo spolne tehnike in podobno. Predvsem sedaj, ko se ZRN pripravlja na ukinitve prepovedi prodaje pornografske literature (na prvi seji vlade je bil predlog z 21:20 glasovom zaenkrat odbiti), se bo tovrsten posel posebno razcvetel.

Mislím, da ne bi bilo odveč priporočati ogled knjižnega sejma vsem strokovnim knjižničarjem, profesorjem, pedagogom, grafičnim delavcem in predvsem študentom, ki jim ogled ne bi koristil samo v kulturnem, strokovnem in trgovskem pomenu, temveč bi jim prispeval veliko novega s stališča spoznavanja tega okolja, ljudi, napredne mladine, ne nazadnje pa bi si lahko ogledali tudi kulturno in gospodarsko središče Nemčije — Frankfurt.

Naslednji sejem bo leta 1971 in bo trajal od 14. do 19. oktobra, leta 1972 pa bo sejem od 28. septembra do 3. oktobra.

Viktor Verdnik

doktor živago

Film Doktor Zivago je spet napolnil kino dvorane. Zakaj? Morda zaradi šestih Oscarjev, ki jih je prejel, čeprav je znano, da to nagrado dodeljujejo prej za obrtniške kot umetniške dosežke ameriškega filma. Mnoge je film pritegnil, ker je posnet po znanem romanu Borisa Pasternaka, čeprav smo nad filmskimi realizacijami velikih književnih del vedno znova razočarani. Zbujal je zanimanje zavoljo odlične reklame, zaradi izbrane ekipe, ki ga je posnela, zato, ker so se razni vplivi modnega značaja, ki jih je prinesel ta film, pojavili tudi pri nas in, ne nazadnje, pa naj se sliši to še tako smešno in nemogoče, zaradi zljajane Larine pesmi.

Nas je film razočaral ali navdušil? Pravzaprav ne eno in ne drugo. Ni moč zanikati, da je to dokaj dober film, kakšne trajne umetniške vrednosti pa mu seveda ne gre pripisovati. Videli smo lepe barvite slike, spoznali presunljivo ljubezensko zgodbo (kakor za koga), skozi burna leta smo spremljali usode nekaterih ljudi, videli smo nekaj prav dobrih igralcev, uživali smo rusko romantičnost in opojnost prostranstev te dežele.

In kaj nam je od vsega tega ostalo? Malo, vendar vseeno nekaj! (Pri ogromni večini današnjih filmov nam ne ostane nič. Ostal nam je nauk, da so ljudje zmeraj le ljudje. Menjajo obzore, morda se celo nekoliko spremenijo, bolje rečeno prilagodijo, toda v bistvu ostanejo enaki. Čeprav se oblika družbe še tako spremeni, ostanemo ljudje samo ljudje. REVOLUCIJA SAMA CLOVEKA NE MORE SPREMENITI, SPREMENIJO PA GA LAHKO NJENI PLODOVI, za kar je, seveda, potreben čas (slednjega, to pa je vera v smisel revolucije, v filmu sicer ne zasledimo). Oblika družbe se lahko torej spremeni z ognjem in mečem, z umiranjem, smiselnim ali nesmiselnim. Toda človek ostane človek. Tisti, ki so zgubljali, izgubijo. Tisti, ki se znajo znajti, se znajdejo in ostanejo na površju. Tisti, ki so se navajeni klanjati, se klanjajo in se bodo klanjali (gospodu ali komisarju). Tistim, katerim so se navajeni klanjati, se bodo klanjali še naprej (tlačani, delavci ali tovariši). Kajti vojaki ostanejo vojaki, policaji policaji (menjajo se le uniforme in emblemi), oblast ostane oblast, kri kri in smrt je zmeraj le konec enega od nas.

Američani gledajo menda na revolucijo kot na investicijo (pa ne samo oni). Prepričan sem, da govori film Doktor Zivago poprečnim ljudem Zahoda, kako se ta investicija, ki se plačuje s trpljenjem, borbo, krvjo in življenji, ne izplača, ker je predraga in povrh še »negotova«.

Da, tudi tako je mogoče razumeti film Doktor Zivago. (Mimogrede: dovoljujem si ga primerjati s filmom, ki bi ga ugnala cerkev za svoje namene posneti o Darwinu in njegovem nauku.) Za dejstvom, da so Američani seveda po svoje in na »fine« način (v ozadju ljubezenske zgodbe, ki pa pri sentimentalnosti in osladnosti lačnih zahodnjakov učinek le še poveča), tokrat s pomočjo filma, spregovorili o revoluciji in o nastanku prve države proletariata, pa se skrivaj tudi precejšen delež uspeha, ki ga je bil film deležen na Zahodu, in morda tudi to, da je prišel v naše kino dvorane s štiriletno zamudo.

S. Niedorfer

Gostovanje folklorne skupine KUD Študent v Marburgu na Lahni

Ko smo letos poleti (od 26. junija do 6. julija) gostovali v Zahodni Nemčiji, so nas gostitelji povabili na ponoven obisk v slikovito mesto Marburg na Lahni. Ker nam je ostal prvi obisk v prijetnem spominu, smo vabilo z veseljem sprejeli.

Takoj po počitnicah smo se začeli pripravljati in študirati nove plesove. V kratkem času (dober mesec) smo s pomlajeno ekipo nastudirali osem spletoev ljudskih plesov (iz Prekmurja, Koroške, Gorenjske, Bele krajine, Posavine, Glamoča in pa šolsko oro). Vaje smo imeli skoraj vsak večer, žrtvovali smo nekaj sobot in nedelj in nazadnje le prebrodili vse ovire.

V četrtek, 5. XI. 1970, smo se odpeljali proti Marburgu v spremstvu enega novinarja (VEČER).

Hito je minila vožnja do Frankfurta; naš vagon je bil nekaj časa jedilnica, nekaj časa spalnica, nato zopet koncertna dvorana, včasih celo plesišče. Ko smo prispeli v Frankfurt, smo se zapodili v restavracije in trgovske hiše, ki so imele tisti dan nenavadno velik promet, precej tudi po naši zaslugi. Ko smo se ob treh spet zbrali, se skorajda nismo prepoznali: ta je prišla z maksli plaščem, ona z novo obleko, eden z vetrovko, drugi z likalnikom, radiom, tretji z novimi čevlji ali škornji, nekateri s seksi časopisom itd.

študentski pevski zbor

Ce bo dotok novih moči tako počasen in maledševilen, bodo študentje morali prenehati s petjem. Vabila za sodelovanje so bila objavljena po šolah že ob začetku predavanja. Morda je bila »reklama« za zbor res preslaba, toda če bi študentje samo kdaj pa kdaj pogledali na oglasno desko, bi vabila videli. Tudi izvršni odbori po šolah bi se lahko bolj angažirali. Največ pevcev je z višje tehnične šole, nekaj z ekonomske in dva s pravne. Studentje višje agronomske šole in pedagoške akademije nimajo v pevskem zboru niti enega predstavnika. Zlasti bodočim učiteljem ta podatek ni v čast.

Kdor želi podrobnejša pojasnila, naj pride v pisarno KUD Študent, ki je v kletnih prostorih študentskega doma II. Novinci lahko pridejo tudi naravnost na vaje, ki so vsak torek in petek od 20. do 22. ure v centru za glasbeno vzgojo, Mladinska 12, prvo nadstropje, soba št. 36.

Pevce vodi profesor Stane Jurgec. Ze v januarju bi moral zbor nastopati v Celovcu. Predvidena so še druga gostovanja v zamejstvu.

T. J.

NAGRADA ZA MIR 1970

Po dveh svetovnih vojnah in zaradi vedno prisotne nevarnosti nuklearne vojne je klic po miru vse močnejši. Znanost se vedno bolj angažira, da razčisti vse možnosti za trajni mir. Zato sta Nobelovo nagrado za mir letos prejela

GUNNAR IN ALVA MYRDAL

Svedski znanstvenik Gunnar Myrdal, vodja instituta za raziskavo miru v Stockholmu, se je v Organizaciji združenih narodov zavzemal za probleme miru v svetu.

Njegova žena Alva je delovala na razorožitveni konferenci v Zenevi in na glavni skupščini OZN. Švedska jo je zato imenovala za ministra razorožitvenih vprašanj. To je edina država, ki ima ministra na tem položaju.

(Ministrov za oborožitev je brez dvoma več.)

NJUN CILJ JE SVET BREZ MEJ, KJER LAHKO ŽIVI CLOVEŠTVO SVOBODNO IN V MIRU.

Največje presenečenje nam je pripravila pevka, ki je v škatli prinesla morskega prašička — pravega, živega in ljubekega!

Sedli smo na vlak in se odpeljali proti Marburgu. Naš gostitelj Helmut Helvig nas je pričakal na postaji. Z avtobusom smo se odpeljali v hotel. Čeprav smo bili utrujeni, smo legli šele okrog polnoči. Do takrat pa smo si ogledovali mesto in se veselili v družbi znancev.

Naslednji dan, v soboto, je bilo zelo živahno. Po

zajtrku smo izvedeli za program, ki ni predvideval niti urice prostega časa. Ob 11. uri smo se napotili proti Stadthalle, kjer smo z glasbo in v živo pisanih nošah prisostvovali otvoritvenim svečanostim. Po otvoritvenih besedah našega veleposlanika v ZR Nemčiji tovariša Čačinoviča smo pograbili propagandne letake in slivovko ter se napotili po mestu. Z glasbo, letaki in slivovko smo delali reklamo za večerni nastop. Šli smo skozi mesto, mimo Kennedyjeve hiše in rotovža. Pri trgovski hiši Ahrem smo se ustavili in zaplesali kar na cesti. Zvečer smo se odpeljali v Stadthalle. Pričakovali smo, da bo dvorana polna, saj smo meščane navdušili s slivovko (nekateri celo preveč). Prvi ples so gledalci lepo sprejeli in naglo je minilo sedemdeset minut, določenih za program. Po temperamentnem gorenjskem spletu smo se zbrali na odru, sprejeli daria (dekleta vrtnice, fantje stekleničke »Nachtwachterja«) in se med burnim ploskanjem še enkrat zavrteli. Kar v nošah smo odšli na sprejem, ki nam ga je pripravil tovariš Rudi Čačinovič.

Ob 2. uri smo se uradno poslovili od naših gostiteljev in znancev. V Maribor smo se vrnili nekoliko utrujeni, a s prijetnimi spomini.

Zdravko Kavčič
Foto: D. Modrinjak

kaj je blues?

DUKE ELLINGTON PRAVI V ENEM IZMED BLUESOV IZ SVOJE GLASBENE SUITE TAKO: BLUES ... BLUES ni ... BLUES ni nič drugega kot en sam dolg, ledeno siv dan, dan, ki ostane kot noč, noč za nočjo.

BLUES je nekaj, kar te nikoli ne zapusti, BLUES je nekaj, kar ni nikoli tvoje, čeprav je vedno s teboj. BLUES najde samo enkrat prijatelja in kjer je kdaj bil, tja se ne sme vrniti nikdar več ... Ponizan — trpek — osovražen BLUES.

BLUES ni nič drugega kot črn oblak, ki beži ... Nič drugega kot vozovnica brez povratka v svet, ki ga ni ...

BLUES je samo črno siv pajčolan, ki te narahlo ovija, pajčolan skrbi ... in solz ... in nepokoja. BLUES ...

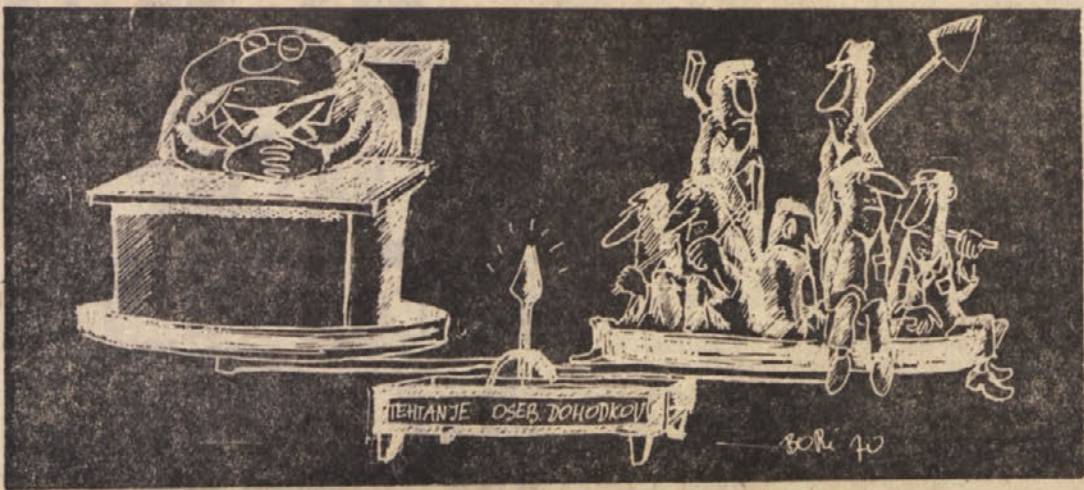
BLUES ni nič drugega kot samo ... BLUES ...

STRAN 4

Ime je prišlo iz angleške besede blue — ZA-LOST. Blues ni jazz, ampak blues. Blues ni vrsta jazz, ampak glasbena vrsta, imenovana blues. In morda še to ne. Blues je čustvo, edino čustvo, ki ga lahko tudi slišiš. Blues je tudi ritem, ples in ogromno število popevk. Toda to ni pravi blues. Pravi blues je samo blues, ki ga tako čutiš, da ga slišiš, ali pa ga tako slišiš, da ga čutiš. Blues je več kot glasba in več kot čustvo — blues je glasba in čustvo v enem.

S. N.

zahtevamo spremembe

Govoriti o tribuni študentske skupnosti, imenovani Plače pod drobnogledom, pomeni ne samo oceniti izrečene misli, pač pa predvsem združiti vsebine in jih strniti v zahteve, ki imajo otipljiv značaj.

Cepprav udeležencev ni bilo veliko (kje so vzroki?), se je vendar večina prisotnih udeležila razprave in tako izpričala svoj osebni odnos do tega vprašanja. Objavljamo pomembnejše misli s te razprave.

Vsebinska razprav o razponu plač in iz tega izhajajočih socialnih diferenciacij prav gotovo ne more biti ozka. Vprašanje delitve osebnih dohodkov je lahko samo široko zastavljeno, zakaj razprava o parcialnih vprašanjih in delne rešitve ne morejo prinesiti nikakršnih pozitivnih sprememb. Kot je ugotovil eden izmed udeležencev, razpon osebnih dohodkov ni le gospodarska kategorija, ki povzroča takšne ali drugačne ekonomske posledice, ampak je tudi odraz odnosov

Branko Gerlič:

Omenil bom konjunktorno podjetje Zlatorog. Zadnji ukrepi DS v tej tovarni so uredili delitev dohodka tako, da kljub velikim investicijam, ki so trenutno v teku, lahko delijo OD tako, da bo najnižji OD znašal nominalno 1000,00 din. Seveda bodo lahko delavci v proizvodnji, ki bodo imeli tak dohodek, le-tega zlahka zvišali, saj bo vsako preseganje norme nagrajeno posebej, pa še dodatne delitve dohodka (»dobička«), ki znašajo mesečno vsaj 5, včasih pa tudi 15% osnovnega OD, se morajo prilepi k navedeni osnovi 1000,00 din. Če pod OD ne pojmujejo le nagrajevanja vloženega dela, ampak tudi življenjsko osnovo, to je možnost nabave hrane, obleke, plačevanje stanovanja in financiranje kulturnih potreb, lahko rečemo, da dvočlanska družina — mati z otrokom! — s tisoč dinarji plače poleg osnovnih življenjskih pogojev zadovoljuje tudi skromne kulturne potrebe. Nikakor pa ne bi rad trdil, da je ta OD tudi dejansko zadostna vsota za življenje. Važnejše od razglabljanja, če je 1000,00 din zadostna plača ali ne, je razmerje med najnižjim in najvišjim OD v podjetju.

s slikarstvom. Prav tako se dogaja pri glasbenikih. Javno, da tako kot v znanosti tudi v umetnosti nekatere strukture ne vidijo dovolj učinkovitih vplivov na družbo, ali pa puščajo umetnost in znanost ob strani. Lahko bi navedel precej primerov od atomskih fizikov v Ljubljani, ki so šli v Ameriko in v nekaj mesecih zaslužili več kot tukaj v nekaj letih, do umetnikov, ki so prav tako zunaj zaslužili več kot doma. Gre za to, da bi tudi svobodne poklice morali stimulirati, če hočemo, da bodo zares svobodni. To pa seveda ni samo stvar negodovanja, ki izhaja iz nemoči, temveč družbenega dogovora, po katerem bi v bodočnosti umetnike stimulirali po njihovem atraktivnem delu, torej po kvaliteti, in ne, kot se to danes dostikrat dogaja, po kvantiteti. Znanstveno in umetniško delo je vodilo naroda, osnova sleherne družbe, zato mora biti slej ko prej pravilno plačano; ne zaradi denarja, ne zaradi businessa, temveč predvsem zaradi osnovne stimulacije, zaradi eksistenčnega nivoja, s katerim bi se polet lahko tudi SFRJ pohvalila tujim državam na Vzhodu in Zahodu.

Prof. Mirko Lindič — VEKŠ

Vprašanje osebnih dohodkov je zelo komplicirano. Leta 1962 smo prešli k politični paroli, da mora biti delež pri proizvodnji večji, kot je bil doslej, in da želimo na ta način odpraviti izkoriščanje v našem družbenem standardu. Rečeno je bilo, da mora biti poleg doseženega bruto produkta človeku dano več za njegovo osebno potrošnjo, in sicer s tem namenom, ker je bil delež osebne potrošnje v ustvarjenem brutoproduktu pri nas znatno nižji kot drugje. Toda zavedati se moramo, da če povečujemo delež za osebno potrošnjo, toliko manj odpade na druge potrebe. Če hočemo povečati delež osebne potrošnje, potem mora oseba v tej proizvodnji tudi nekoliko več narediti. Poglejmo, katere karakteristične pojave srečamo v našem gospodarstvu od leta 1962 dalje. Produktivnost smo povečali letno od 3% do največ 6%, nominalne osebne dohodke pa od 24% do 34%. Torej smo veliko več dajali za osebne dohodke, kot smo dejansko ustvarili. Denar za osebno potrošnjo ni imel svojega kritja, če ugotavljamo na drugi strani, da smo dosegli nič koliko velikih investicij, ki so nam sicer dale

plače pod drobnogledom

med ljudmi samimi, je odsev njihovega upoštevanja teoretičnih dosežkov v načrtovanju našega socialističnega povsem humanega sistema, je torej odsev teorije v praksi. Problemov delitve osebnih dohodkov ne bi smeli pojmovati samo kot sistemske nepravilnosti, ker so po drugi strani predvsem posledica ekonomskih razmer produktivnosti ipd., vendar pa bi jih morali reševati v prvi vrsti kot take.

V ekonomiji, ki delajo po tržnih principih (in v to kategorijo spada tudi jugoslovansko) se srečujemo z negativnimi pojavi; nekaj takih bom našel.

V akumulaciji nastajajo razlike med posameznimi gospodarskimi panogami, ki ne izvirajo iz razlik v produktivnosti, pač pa so predvsem posledica monopola, posebnega položaja na tržišču, delitvenega davčnega instrumentarja itd. Se pomembneje je, da je pri nas v močni meri čutili prelivanje akumulacije v gospodarske centre, v trgovino in banke. Če k temu dodamo, da živimo v družbi, v kateri je osebna odgovornost na zadnjem mestu in kjer pri določanju višine dohodkov popusti vsaka realna ocena in prevladata egoizem in kriminal, učinkovite davčne politike pa nimamo, potem je izvor nepravilnih razlik več kot očitno.

Naj navedem samo dva konkretna primera, ki z različnih področij nekatere od teh ugotovitev potrjujejo: mariborska podjetja, ki izdelujejo v prvi vrsti investicijsko opremo, so od prve reforme, ki je omejila kreditiranje in investicije, v težkem položaju, kar se najbrž kaže tudi pri osebnih dohodkih. Tako po svojih izdelkih visoko konkurenčna podjetja zaradi pomanjkanja kapitala životarijo, so na robu propada. Izvozno-uvozna podjetja z različnimi transakcijami akumulirajo ogromne vsote, ki pa ostajajo v centralnih bankah; žal se pretapljajo tudi v ne-realne visoke dohodke. Tako npr. mariborsko gospodarstvo izplača na leto okrog 800 do 900 milijonov za provizijo raznim izvoznim podjetjem. Ob vsem tem ugotovimo, da vzrokovi za anarhijo na področju osebnih dohodkov ni malo in jih ni težko poiskati. Zaradi izredne širine teh vzrokov je izredno težko najti konstruktivne in sprejemljive rešitve. Nekaj pa je vendarle jasno: razlike v osebnih dohodkih so prevelike in povzročajo pri tistih, ki imajo najmanjše dohodke, socialne težave in slabo politično vzdušje, prav gotovo pa delujejo tudi destimulativno.

Zaradi tega bom skušal strniti naša prizadevanja v nekaj zahtev in predlogov:

1. osnovni pogoj, da na tem področju skušamo ustvariti red in pravičnost, je stabilizacija gospodarstva, zakaj ravno inflacija in nestabilnost sta bili vzrok, da so se cene osnovnemu človeškemu standardu vrtoglavo dvigale (t.j. prehrani, stanovanju ipd.); to je posebej prizadelo ljudi z nizkimi osebnimi dohodki.
2. Uravnilovka na področju osebnih dohodkov ni sprejemljiva, zato pa je nujno, da s progresivno davčno stopnjo obremenimo visoke dohodke.
3. V davčni politiki naj prevladuje socialna poanta, kar pomeni, da je potrebno uvajati obdavčitev na družino, ne samo na posameznika.
4. Ugotavljamo, da pomeni osnutek zakona o usmerjanju delitve dohodka pomemben poizkus, da se ta vprašanja skušajo razreševati. Prav bi bilo, da bi študentje spregovorili o osnutku v posebni razpravi.
5. Zahtevamo, da so podatki o osebnih dohodkih in žiro računih na vpogled kritični presoji javnosti.

To je samo del ugotovitev in predlogov, ki jih študentje v tem trenutku lahko prispevamo. Zato pozivam javnost, da v nadaljnji razpravi na straneh KATEDRE skuša ugotoviti, do katerih smo prišli, kritično oceniti in povedati svoje mnenje o socialnih razlikah v naši družbi.

Slavko Gerič

Trenutno znaša to razmerje (v osnovnih OD) približno 3,4, vendar ga bodo v januarju 1971 spremenili na 4. Pri tem pa je negativen odnos ljudi do razdelitve. Nekateri posamezniki namreč negodujejo, ker so še pred kratkim zaslužili dvakrat toliko kot čistilke, sedaj pa dobe le eno in pol njene plače. Prepričani so, da je njihovo delo vredno več, kar morda tudi drži, vendar pa je, po mojem mnenju, potrebno upoštevati tudi potrebe ljudi, ki morda ne morejo prispevati tolikšne delovne vrednosti, živeti pa vendarle morajo in hočejo, ter možnosti podjetja, ki ne more vseh dohodkov razdeliti za osebno uporabo, to je za OD.

Prešel bi na obravnavanje nasprotnih primerov — torej podjetij, ki nikakor niso v tako »rožnatem« položaju kot je Zlatorog. Podjetje, ki je bilo tem »položaju«, kot je Zlatorog. Podjetje, ki je bilo lažja nikakor ne bo moglo uskladiti s konjunktturnimi podjetji, saj pripada dejavnosti, ki po vsem svetu »šepa«, ima precej drugačno lestvico delitve OD. Podatkov tam nisem mogel dobiti, lahko pa sklepam o razmerah po namigovanjih in izjavah delavcev. Uradni viri so za javnost nedosegljivi, to pa lahko določena sumničenja le še okrepili. V razgovoru je bilo omenjeno, da se dohodki v proizvodnji gibljejo med 700 in 850 dinarji. Ta dohodek je zelo nizek, po izjavah delavcev pa lahko sklepamo, da se dohodki v tem podjetju gibljejo med 600 in 750 dinarji. Koeficient znaša (zopet le namigovanju) 7 do 8. Vprašanje je, ali si vodilni uslužbenci res zaslužijo sedemkrat višje dohodke kot proizvajalci, ne glede na težje vodenje napol »uničenega« podjetja. Ali si ljudje, ki so podjetje spravili v tak položaj, lahko še naprej lastijo tako vodilne položaje kot tudi »primerne« OD?

Naslednji primer so manjša podjetja (ca. 100 zaposlenih). V nekaterih takih podjetjih se dogaja, da proizvajalec dobe 600 din osnovne plače, z dodatki pa se ta vsota dvigne na 800—900 din; direktor pa ima »le« 2900 din osnove, kar ni petkrat več, vendar pa z dnevnici (80 din) in kilometrino (1 dinar) ter s povrnjenimi hotelskimi stroški »kasira« mesečno tudi več kot 10.000,00 din. Ali je osnovno delo kateregakoli direktorja le v tem, da se vozi »po terenu« in sklepa kupčije (znan je primer, ko je tak direktor-potnik sklepal kupčije predvsem za svoj račun in šele potem za podjetje), ali pa ima tudi druge dolžnosti? Če namreč direktor deluje kot predstavnik podjetja, to še ne pomeni, da mora opravljati tudi posle trgovskega potnika, in sicer tako v prodaji kot v nabavi.

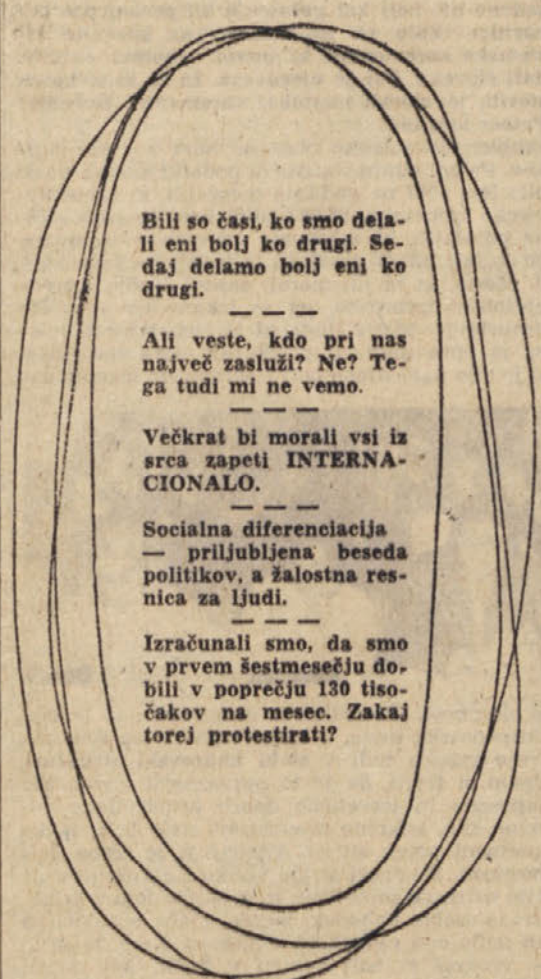
Ko že govorimo o trgovskih potnikih: nekateri med njimi res več kot dobro zaslužijo, vendar pa so to najbolj »težavni« primeri. Trgovski potniki, ki jim je uspelo izprazniti skladišča MTT, ko je bilo že skoraj vsako upanje na rešitev zámán, so omogočili zaslužek skoraj 4000 delavcem in njihovim družinam. Si torej zaslužijo dodatne provizije? Da.

Vladimir Gajšek:

Ker je naslov razprave Plače pod drobnogledom, bi rad pojasnil položaj umetnika v naši družbi glede na financiranje.

Začel bi s tezo, da pri nas umetniki niso dovolj plačani, se pravi, da umetniški poklic ni dovolj stimuliran. Na letošnjem srečanju pisateljev v Štetenbergu smo podpisali deklaracijo, v kateri smo ugotovili, da so umetniki, predvsem pisatelji, za svoje delo premalo plačani. Umetnik kot svobodni kreator nima dovolj moči, da bi lahko spreminjal nekatere temeljne družbene odnose, da bi lahko vplival na nekatere institucijske zadeve. Svobodni poklici so zaenkrat, vsaj v Sloveniji, stvar zase ter so absolutni in eksistenčno uravnani, institucije pa gledajo na umetnika nekoliko zviška. To stanje je po mojem globokem prepričanju mogoče uravnati edino tako, da umetnikom damo pravi družbeni položaj, ki ga naj zavzemajo in ne samo položaj javnega značaja, kot ga imajo npr. filmski delavci, ki v primerjavi s kakšnim slikarjem, pisateljem ali gledališkim delavcem, se pravi igralcem, zelo zelo bogato živijo. Omenil bi tudi to, da slikarji — umetniki danes, na žalost, v socialistični družbi životarijo. Skoro sleherni slikar si mora poiskati službo v kakšni osnovni šoli, kjer poučuje mladino, kjer je bolj pedagoški delavec in se šele kasneje, v prostem času, lahko kot neke vrste nedeljski slikar ukvarja s svojim poklicem. t.j.

sredstva za proizvodnjo, ne pa tudi potrošnih dobrin. Ugotavljamo tudi, da smo ustvarili velike plačilne sklade, npr. Đerdap, progo Beograd—Bar itd. To so ogromne investicije, ki nam ne dajo nobenih potrošnih dobrin, naenkrat pa ustvarijo ogromno kupno moč. Pojavi se velik naval denarja, mi pa od tega nimamo tistih koristi, kot smo jih pričakovali. Problem nastane že zaradi dveh različnih sistemov nagrajevanja: zaradi sistema vezanih in prostih cen. Zaradi teh sistemov so si eni v interesu družbe morali zavezovati svoj pas, drugi pa so imeli pravico, da šarijo po našem

gospodarstvu, kakor vedo in znajo. Torej že v sistemu nimamo podlage za pravično nagrajevanje, ker so se eni dolžni zadrževati pri svojih osebnih dohodkih, v interesu cele družbe, drugi pa, tudi v interesu cele družbe, dvigajo dohodke podjetij, prodajne cene in s tem svoje osebne dohodke.

V zvezi z nagrajevanjem lahko ugotovimo še, zakaj ljudje odhajajo v tujino in zakaj so osebni dohodki pri nas prenizki. Navedel bom primer gradbeništva.

Pri nas smo po ceni gradbenih storitev na evropskem vrhu, po kvaliteti pa tako rekoč na dnu, prav tako tudi po osebnih dohodkih. Za ilustracijo bom povedal tole: ko so gradili naš KVIK, sva s tovarišem, ko sva čakala na avtobus, opazovala gradbene delavce. V 20 minutah, kolikor sva čakala, je 8 delavcev pokrilo 2 strešni opeki, čez 3 dni pa sem bral v časopisu, da se je sindikat gradbenih delavcev razburjal zaradi nizkih prejemkov v gradbeništvu. Zdi se mi, da pri nas nekaj ni v redu ne samo v dvojnem sistemu ustvarjanja dohodka, ampak tudi pri tistih, ki bi si ob nenormalnih pojavih morali prizadevati, da boljše delajo, da več ustvarijo. Naše delavce, ki gredo v tujino, tamkaj hvalijo, saj so disciplinirani, marljivo. Vprašamo se lahko, ali je organizacija našega dela res v redu. V sistemu, ki ga imamo, pa tudi v organizaciji, je še precej pomanjkljivosti in čaka nas mnogo dela, preden jih bomo odpravili.

FRANC PLOHL, ŠTUDENT PA:

»Ne moreš vzeti številke kot take, ampak moraš vsoto razdeliti na vse družinske člane, ki so odvisni od zaslužka. V nekaterih primerih pride na posameznika prekleto malo. Neposreden proizvajalec — mislim na delavca, ki je odvisen od sezone ali vremena — vse to občuti pri plači, režija, ki ima fiksne dohodke, pa ne. V primeru dobre letine oz. proizvodnje pa je režija seveda ravno tako kot delavec udeležena pri delitvi dobička.«

ŠTEFKA FUJS, GRADBENI TEHNIK:

»Mislim, da pri nas ni plačano delo, ki ga človek naredi, ampak delovno mesto. Nekateri so sicer plačani tako, kot zaslužijo, obstajajo pa premnogi primeri, ko ljudje prejmejo več, kot bi zaslužili. Pri tem mislim, da ne narede toliko, kot delovno mesto, po katerem so plačani, od njih zahteva.«

DR. RUDI CRNKOVIČ, PROF. VEKŠ:

»Zavzemam se za dosledno izveden sistem nagrajevanja po delu brez neposrednih omejitev, kakršno je npr. omejevanje absolutnih vsot oz. razponov.

Razlike v standardu — socialne razlike — pa bi zmanjševali (seveda ne v celoti odpravili) z omogočanjem enake potrošnje vseh članov družbene skupnosti na področju splošne potrošnje, predvsem šolstva, z dejansko brezplačnim šolanjem od osnovnih pa do visokih šol.

Mešanje ekonomskih in socialnih kriterijev pri nagrajevanju v proizvodnji pa je najslabša pot, ker ne odpravi niti socialnih razlik niti ne da pozitivnih ekonomskih rezultatov.«

OSTOJ DURJAVA, PROF. VEKŠ:

»Delitev OD ne more biti pravilna, dokler trg ni stabilen. OD so namreč odvisni od vrednosti produkcije (količina X cena), ki vsebuje poleg faktorjev proizvodnje (npr. produktivnost) tudi druge faktorje, a ti ne izvirajo iz učinkovitosti dela posameznika oz. delovnega kolektiva. V primeru stabilnega trga ne bi bila potrebna nobena zunanja intervencija, ker bi se v vsakem podjetju pojavila (psihološka) težnja po varčevanju in z njo urejena delitev OD. Težnja po varčevanju je namreč izenačena z željo po dolgoročni eksistenci in potrošnji. Neurejene tržne razmere pa spodbujajo k temu, da se čim več potroši in čim manj varčuje, tako da OD presegajo gospodarske zmogljivosti in so zato še bolj neurejeni ter neusklajeni s cenami.«

PIKA BURGER, UČITELJICA:

»Sem za to, da dobi vsak plačilo po svojem delu, ne pa za lepe oči in gostobesednost; vsi pa naj dobe kolikor toliko enake dohodke. Mislim, da je treba določiti neka sorazmerja in približno enako oceniti ista delovna mesta.«

VILI ŠALE — ABSOLVENT VTŠ

»Razlike v OD, ki so danes prisotne v naši družbi, me silijo, da se vprašujem, ali so nekateri OD res plačilo za delo, ali pa je vmes tudi nepravilnost. Prepričan sem, da je to drugo mersikdaj vzrok velikih razlik.«

FRANC KOROŠA — VAŠ:

»Zaenkrat me te stvari ne prizadenejo, bolje bi pa bilo, če bi bile razlike manjše.«

LUDVIK HORVAT — VTŠ:

»Razlike so očitno prevelike; lahko bi rekel, da so ponekod osnove primerne, razni dodatki so pa nepravilno razdeljeni.«

ROČA KAPAUN — VEKŠ:

»Doslej nisem imela časa razmišljati o tem.«

MILAN RAZDEVŠEK — VTŠ

»Ta stvar je vredna treznega premisleka. Socialne razlike so, ne da se jih razrešiti kot reklamo za Mixel. Problemi bodo odpravljani le, če bomo sami sodelovali pri urejanju bolečih točk in si prizadevali uresničiti tiste humane cilje, ki jih venomer zagovarjamo, praktično pa se jim izogibamo. Z anketo tega ne bomo dosegli.«

VLASTA BUTINA — VEKŠ

»Prepričana sem, da ta problem, ki bode v oči, naravnost vpilje po rešitvi. Je razrešljiv, čeprav nekateri zatirajo, da ni, da je nujnost in »gibalo napredka«. Rešitve pa ne moremo iskati v parcialnih izboljšanjih v okviru mikrostrukture. Problem zahteva korenite sistemske spremembe.«

DAVORIN KRAČUN — VEKŠ

»Jasno je, da razlike so. Nekdo ima dovolj sredstev za preživljanje, drugi komaj dovolj za tisto, kar označujemo z življenjem. Današnje stanje zahteva stimulacijo vseh ljudi, ki s svojimi prizadevanji omogočajo napredek družbe. Pri tem niso pomembni le strokovnjaki, ki pa morajo biti ustrezno nagrajeni. Razlik, ki izhajajo iz nagrajevanja po delu, torej po resničnem prizadevanju, ne obsojam. Sem pa proti tistim razlikam, ki izhajajo zgolj iz položaja in avtoritete, ne pa iz znanja in sposobnosti aplikacije znanja v praksi. To bi bila uravnilovka.«

DARJA ŠIRAJ — VEKŠ

»Ne vem, kaj bi rekla. Socialna diferenciacija je nujna. Ne da se je odpraviti. Ali pač?«

ŠTUDENT — N. N.

»Kako doseči razrešitev tega stanja? Le energično in z mnogo ipdiskretnosti. Ne moremo generalizirati vseh posamičnih pojavov v imenu pravičnosti in ureditve. Stari so mi pripovedovali, kaj vse so si med NOB obljubljali. Zveni kot pesimizem, toda razočaran sem. Res je, da sem iz manj premožnega okolja in da me zategadelj to boli. V tem pa vidim osnovni problem. Tisti, ki nekaj ima, ne skrbi za človeka, ki je revež in brez najosnovnejših življenjskih sredstev. Seveda, le sistemske spremembe lahko razrešijo ta problem. Humanistični socializem je le beseda. Žal mi je, ker je tako.«

MIRKO LINDIČ, PROF. VEKŠ

Vprašanje je, ali smo uveljavili ustavno načelo: od vsakega po njegovih sposobnostih, vsakemu po njegovem delu. Ugotavljamo, da se je pri nas uveljavil prvi del tega načela, drugi pa se glasi: vsakemu po možnosti doseženega dohodka. Ko bomo resnično nagrajevali po delu, bomo drugače govorili.

VLADO SRUK je bil rojen 25. avgusta 1934 na Jesenicah. Oddelek filozofije in psihologije na ljubljanski FF je končal leta 1969. Deloval je kot srednješolski profesor, industrijski psiholog in strokovni delavec v družbeno-političnih organizacijah. Kot izvirni, udarni in revolucionarni publicist se zavzema za pravice delovnega človeka in socializem. Svoje članke in razprave o filozofiji in politiki je objavjal v Dialogih, Komunistu, Večeru in drugih revijah in časnikih. Zdaj je zaposlen kot strokovni delavec na CK ZKS.

mi smo dediči zmag

Dvoje strani na enem samem dimenzionalnem polju: filozofija in politika. Dvoje plati na enem zvonu: zasebno in javno življenje. Dvoje uničujočih se nasprotij: sociologija in psihologija v pozitivističnem smislu. Dvoje domisljic: smrt in obup. Dvoje življenj: sreča in revolucija. Se gibljemo v tem izvirnem razvoju, ki je četrta dimenzija družbe in ji pravimo zgodovina?

Vlado Sruk, filozof, sociolog in psiholog, združuje v sebi zanos in občutek za čas. Deluje politično, aktivno, nezadržno, kajti pot lahko pelje samo naprej. Ne ubada se z enostranstvom, ker živi tukaj in zdaj. Ruši tabuje. Sprehaja se po drevo-redu tabujev in jih seka s svojo naostreno mislijo. Vlado Sruk je torej uklonjena moč. Je volja do znanega sveta.

— Kaj ti pomeni revolucija kot družbena radikalna sprememba? Če se zavzemaš za izvirni in pravi model revolucije v vsej njeni totaliteti, tedaj gotovo dojemaš razmik od klasičnega proletariata do socializma v smislu permanentne revolucije. Je revolucija problem ali eshatologija? V.S.: »Zelo dolgo me zanimajo problemi revolucionarnih sprememb v svetu, danes prav gotovo najbolj revolucionarna gibanja v Aziji, Afriki in Latinski Ameriki. To so sestavljeni procesi, ki imajo vsepovsod svoje specifične pojave oblike. Veliko je zastojev, neuspehov, komplikacij, stranpoti...«

— Pa revolucija kljub temu ni negacija! Je pot naprej?

V.S.: »Morda je danes zelo pomembno vprašanje študentskega revolucionarnega gibanja. Slej ko prej ni najmanj pomembna nadaljnja revolucionarna pot nas samih tu v Sloveniji in Jugoslaviji. Proletariat — in ne samo proletariat — je v mnogih, zlasti razvitejših deželah glavna, udarna pest revolucije. Mislim, da bo delovni človek, ki dela v tovarni in je na različne načine izkoriščen, tudi v bodoče udarna pest napredka. V intelektualne revolucionarne elite ne verjamem preveč.«

— Nove revolucije imajo svoje vzorčne sisteme, celo programe in svoje zgodovinske obeležje. Kaj je bila prej in kaj je danes po svojem bistvu ideologija revolucij?

V.S.: »Osebnostno verjamem samo v eno ideologijo revolucije: v marksizem in leninizem, ki pa se seveda v različnih obdobjih pri različnih narodih in osebnostih kaže na zelo različne načine. Lenin je prilagodil Marxovo misel Rusiji, Mao Ce Tung Kitajski, Tito in Kardelj Jugoslaviji, Castro in Che Latinski Ameriki, Naser Arabcem. Tudi Blochov marksizem je nekaj drugega kot Lukaszew. In Sartrova marksistično usmerjena misel se močno razlikuje od Frommove ali Mercusejeve. Verjamem torej v nedogmatični marksizem, ki ga osebnosti in gibanja prilagajajo razmeram in nalogam v svojem družbenem okolju.«

— Torej več marksizmov v enem samem modelu? Totaliteta v različnih? In kako je pri nas? V.S.: »DOHITETI MORAMO RAZVITE KAPITALISTICNE DEZELE EVROPE, razbiti moramo strahovite odpore zaostalosti in konservativizma. Uresničiti moramo novi samoupravni tip družbe. Za vse to potrebujemo PROGRESIVNO, MODERNO IDEOLOGIJO, IDEOLOGIJO HITRE REVOLUCIONARNE PREOSNOVE. Ta ideologija je lahko samo marksistična. Niti z liberalizmom niti s stalinističnim dogmatizmom niti s katolicizmom ne moremo dovolj hitro naprej. Toda presneto malo smo pripravljeni kaj praktično storiti, da bi z marksistično mislijo ANIMIRALI MNOŽICE, delavce in mladino. Marksizem se nam že spreminja v kabinetno prežvekovanje, v učbeniško sholastiko in politično paralarstvo. Tega ne smemo dovoliti, temu se je treba upreti.«

— Da, marksizmu in marksistom očitajo tako imenovani polom aktivizma. Se posebej s strani »čistih« intelektualcev, ki skrbijo bolj zase kakor pa za animirane, marksistično usmerjene množice, letijo na komuniste ti očitki. Kako jim odgovorjaš, komunist in marksist Vlado Sruk? V.S.: »Bil sem in bom ostal — kolikor bom pač mogel — politični aktivist. Politični aktivizem, ki res seže do ljudi, je nujen!!! Toda ta aktivizem ne sme biti brezidejen, ne sme se izgubljati v nepomembnih zadevah, ne sme biti nem. Politični aktivizem je treba pri nas kultivirati predvsem z marksistično mislijo. Vsak človek, ki kakorkoli družbenopolitično deluje, bi moral posegati po družboslovni, filozofski in drugi literaturi, skratka, moral bi stopati v korak s časom, biti na ravni dobe.«

— »Čisti« intelektualci pravijo političnemu aktivizmu tudi vitalizem, ki presega normalo. Kako je s tem?

V.S.: »Da, komunistični aktivist, ki ni marksist, je zelo čudna kategorija, smešna in žalostna hkrati. Očitki nekaterih kulturnikov in intelektualcev, namenjeni aktivizmu, se mi zdijo depulzirani, in sicer samo toliko, kolikor se ti ljudje, ki več vedo in več znajo, nočejo angažirati. Kdor je pasiven, naj bo lepo tiho. Spregovori naj takrat, ko se bo sam konkretno družbeno angažiral, ko bo sam posilec marksistične samoupravne misli.«

— Kateri osebni nagibi pa so tebe pripeljali k marksizmu, tej učinkoviti ideologiji revolucije? V.S.: »Ob koncu druge svetovne vojne sem bil star enajst let, ob začetku spora s Stalinom pa štirinajst. V tisti dobi smo se pravzaprav kot otroci politično hitro kristalizirali. Nisem še končal gimnazije, pa sem bral samo poljudno zgodovinsko in politično literaturo. Leta 1948. sem točno vedel, za kaj gre. Od takrat se imam za jugoslovanskega komunisto. Takrat sem živel v coni B Svobodnega tržaškega ozemlja. Člani SKOJ smo imeli fantastično moralo. Nismo se bali ne Stalina ne Zahoda. Imeli smo pravično stvar, za katero se je bilo treba bojevati, imeli smo absoluten razlog za vero v revolucijo. Tudi danes, ko nekateri govorijo to in ono o ZK Jugoslavije, teh očitkov ne jemljem resno. To gibanje je sorazmerno staro. Za seboj imamo pomembne družbeno-zgodovinske zmage. Mi smo dediči teh zmag.«

— Je to altruizem?

V.S.: »Mi smo dediči vsega napredka, kolikor ga je bilo izbrženega v Jugoslaviji zadnjih pet-

deset let. In tega se moramo zavedati. Če nekdo danes pravi, da ZK ni avantgarda delavskega razreda, da ni revolucionarno gibanje, se prav gotovo silno moti. Veliko stvar gleda z žabje perspektive.«

— Kakšne so potemtakem perspektive komunističnih revolucionarnih gibanj v družbenem razvoju pri nas in v svetu?

V.S.: »Perspektive so še nejasne. Tri velike družbe — vsaka na svoj način — ogrožajo spontani in svobodni razvoj človeštva. Ni razlogov za pretirani optimizem. Mi si lahko in si moramo po naših močeh prizadevati naslednje: da krepimo enotnost narodov v naši državi, da našo skupnost oblikujemo v samoupravno asociacijo, ki bo dovolj trdna in ne bo popustila bodočim pritiskom, da se zavzemamo za aktivno sožitje s soslednimi, pa tudi daljnimi državami in narodi. Če bomo uspeli z načeli jugoslovanskega komunističnega gibanja animirati še več drugih progresivno usmerjenih držav in gibanj, bo to zelo pomembno.«

Vladimir A. Gajšek

plače pod drobnogledom

Vsak si služi kruh, kakor ve in zna. Po delu nagrajujemo, izgubljam po moči v obupnih prizadevanjih, kako najustrezneje priznati vloženo delo. Sprejemamo in dopolnjujemo predpise, zmerjamo zasebne proizvajalce in očitamo smetani (v Sovjetski zvezi bi ji rekli »vrhuška«), da si neupravičeno prilasha del skupno pridobljenih dobrin. Asociacije o morju, ki da je le za bogate, o potovanjih v tujino, ki so večini zaradi materialnih preprek onemogočena, o frazi »da le petica da ime sloveče«, bi odpadle, ko bi našli ustrezen način nagrajevanja. Marx je v Gotskem programu zahteval, da vsakdo dela po svojih sposobnostih, in da mu družba prizna dohodek, ki niha in je znak večjega ali manjšega prizadevanja. To idejo sprejemamo, želimo jo pa tudi spremljati v praksi. Besede brez dejanj so le besede. In v naši socialistični družbi je to toliko laže izvedljivo, ker ima vsakdo pravico sodelovanja. Vendar te možnosti mnogokrat ne uporabljamo. Problem se nam zdi zaradi studioznosti tuj in nerazumljiv, povzeman ga le v obrisih, ki so naši samovšečnosti dopadljivi. Tukaj je vir rev in težav. Pozneje, v praksi, smo nemalokrat nezadovoljni. Spuščamo se v obrekovanja, ki le redkokdaj sežejo do najvišjih forumov. Stihisjko se lotevamo vprašanj, ki zahtevajo nenehno prisotnost človekovega razuma. V praksi nismo dialektiki; gledamo le korak naprej, čeprav nas težave spremljajo dolga desetletja.

Odraž tega stanja je tudi inflacijska politika, ki jo izvajamo. Zavestno govorimo o stabilizaciji, vendar so problemi tako zahtevni, da se jih direktno ne lotevamo. Gospodarska reforma je socialne razlike še zaostrila. Smo priče bujne rasti osebnih dohodkov nekaterih, ki jim položaj (mnogokrat le položaj) ali izobrazba in delovna sposobnost to omogočajo. Vidimo pa tudi ljudi, ki ne morejo biti siti vse dni v mesecu. Boli nas, da nekateri ne zaslužijo sredstev, ki jim jih družba daje za osebno potrošnjo, mnogi pa ne dobijo adekvatnih deležev. Vemo, da je nemogoče izdelati sistem nagrajevanja, ki bi bil najboljši, brez napak in pomanjkljivosti. Res pa je, da takšno stanje, kot je sedaj, lahko spremenimo. Pa ne s parcialnimi rešitvami. To področje je najbolj delikatno, saj večine ne prizadene nič bolj kot polnjenje ali praznjenje denarnice. Zato se zavzemamo za korenite sistemske spremembe, ki imajo venomer en cilj: dati človeku, kar je njegovega. In če bi to hoteli storiti, bi morali marsikaj spremeniti. Hočemo? Potem storimo!

Problematiko lahko obravnavamo z dveh vidikov. Po eni strani statistični podatki kažejo, da je bilo leta 1967 na vodilnih položajih, ki zahtevajo visoko izobrazbo, 66.000 ljudi brez te izobrazbe, na položajih, ki zahtevajo višješolsko izobrazbo pa je bilo 65.000 ljudi, ki te izobrazbe niso imeli. Mesta, ki bi jih morali zasedati ljudje s srednješolsko izobrazbo, pa so izkazovala še večje protislovje: 98.000 ljudi, ki te izobrazbe ni imelo, je opravljalo ali poizkušalo opravljati delo, ki je bilo namenjeno bolj izobraženim članom na-

še skupnosti. Posledice so daljnosežne in boleče. Gospodarska kriza, v kateri smo že lep čas, ima svoje vzroke tudi v slabi kadrovski strukturi. Upam si trditi, da je to najvažnejši vzrok, ker napredna in teoretično dobro pripravljena delovna sila, kakršno producirajo naše šole, lahko spremeni potek stvari. Vendar ji je treba dati možnosti. Po drugi strani veliko izobražencev ne dobi ustreznih zaposlitve, in si iščejo delo v tujini. Izraze osebnih dohodek, meza, plača poznajo, pa jih definicije najbrž ne zanimajo. Kruh je kruh — večkrat si bolj cenjen v tujini kot doma. Medtem pa nesposobni in neizobraženi ljudje, ki zasedajo vodilna delovna mesta, čeprav za to niso kvalificirani, prejemajo dohodke, ki si jih neupravičeno prisvajajo. Družba jih torej nagruje za delo, ki ga nikoli niso opravili, ker ne

najdejo v reševanju problemov prave poti in se največkrat zatekajo k starim, izrabljenim modelom, ki so jih sodobna avtomatizacija in racionalizacija proizvedle ter aplikativne znanstvene metode že zdavnaj ovrgle.

Dejstvo, ki človeka boli, je, da so takšni primeri, ko nezadostno usposobljeni ljudje opravljajo odgovorne naloge in za to participirajo svojem delu neadekvaten delež dohodka, številni. Prav to pa povzroča tudi prevelike socialne razlike. Če pustimo ob strani razlike, ki nastajajo zaradi razpona dohodkov med bolj in manj kvalificiranimi delavci, nas še vedno bode v oči stanje, kakršno je. Zakaj dva človeka, ki sta enako spo-

sobna in izobražena, lahko pri nas dobivata dvoje različnih dohodkov, ker sta na različno odgovornih položajih?

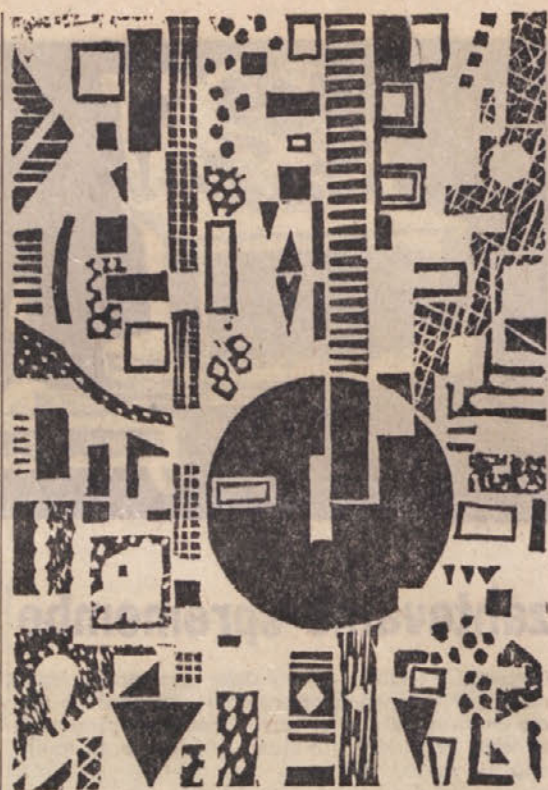
Imamo ljudi, ki so sposobni, vendar jih pošiljamo v tujino, namesto njih pa zaposlujemo »brezveznike«. Sicer je to včasih dediščina druge svetovne vojne, a se ji moramo upreti.

Rešitev tega problema vidim v ponovni koreniti razpravi o načinih nagrajevanja vloženega dela, ki mora imeti pred sabo bržčas genialno Marxovo idejo: vsak po svojih sposobnostih, vsakomur

po njegovem delu. Zmotno smo si domišljali, da nas bo sama uvedba delavskega samoupravljanja pripeljala v socializem, ki v njem ne bo v nebo vpijočih krivih. Predpostavljali smo, da bodo le vodilni ljudje dajali predloge in večidel na ta način krojili politiko podjetij. Pozabiti moramo na formalno delitev, na odločanje in izpolnjevanje in se zediniti, da odločamo vsi. Osnovno izhodišče tega sodelovanja pa je delitev dohodka, ker na ta način projektiramo nadaljnje delo in hkrati delimo med člane delovne skupnosti zaslužena sredstva. Absolutno jasno je, da vsi proizvajalci ne sodelujejo pri izdelavi pravilnikov in pri delitvi, ampak le njihovi predstavniki. V tej posredniški funkciji pa vidim enega izmed razlogov za prevelik razpon med najvišjimi in najnižjimi osebnimi dohodki. Zaradi tega se mi poraja misel, da fizičnega dela ne cenimo pravilno, da je srednji sloj (uradništvo, administracija s srednješolsko izobrazbo) preveč plačana, da živi na račun nižjih dohodkov v proizvodnji. Vsekakor bi bilo treba uskladiti ti dve kategoriji.

Dušan Zbašnik

deset let PA

Ob ogledovanju del likovnikov PA v Rotovžu moramo imeti pred očmi specifičnost razstave. Gre za ocenjevanje del več generacij. Pozitivna ocena pomeni stimulacijo mladim likovnikom. Razstavljena dela niso rezultat spontanega umetniškega ustvarjanja; so plod večletnega intenzivnega prizadevanja. Preprosto povedano: ko vidimo, kako so se naučili slikati študentje PA, lahko tudi sklepamo, koliko se bodo naučile od njih generacije mladih učencev. Iz tega izhaja še večja odgovornost pri ocenjevanju del.

Na razstavi vidi obiskovalec vrsto podobnih del (ustvarjena so bila po enotnem programu). Avtorji pestre zbirke so študentje oddelka za tehnični in likovni pouk. Najprej nas pritegnejo barvna dela, med katerimi je težko izbrati najbolj zanimivo. Nekaj besed o njih: B. Zupančič, Skelet (gvaš) — narisani okostnjak mi je padel v oči. V njem je nekaj nenavadnega. Sploh nima v sebi zvoka smrti, saj je skoraj živ.

V. Blai, Cvetice (akvarel) — svobodna risba. Poudarek je predvsem na mešanju barv. Podoben način risanja je značilen tudi za risbo Ptujski motiv.

F. Berthold, Deklica z medvedkom (gvaš) — slikar je uspel približati otroški mir in zadovoljstvo.

M. Pihler: Tihožitje — slika prikazuje prostor (slikarski atelje), celoto, v kateri so važne predvsem dimenzije, manj pa detajli.

B. Vidic, Cvetje (pastel) — na sliki je ohranjen delček resnične naravne lepote, ki je običajno odmaknjena vsakdanjim očem.

M. Hochstätter, Maska (pastel) — izredna domišljija je pričarala masko, ki se dviga visoko nad primitivno, drobno okrašeno maske.

V. Korošec, Tihožitje (olje) — smotrno postavljen figura v abstraktnem okolju.

F. Simončič, Tihožitje — razgibana barvna študija.

Obiskovalci, ki so navdušeni nad abstraktnim slikarstvom, sodijo, da je pomanjkljivost te razstave premalo abstraktnih in fantazijskih del. Med dela s to tematiko šodijo:

V. Blai, Fantazija.

J. Lonec, Fantazija.

B. Zupančič, Abstraktni kompoziciji (uspela je predvsem večja).

V sobi, kjer so razstavljena dela s tušem, gre za tradicionalno izdelke, kakršne se učijo risati učenci v osnovni šoli. Izbrani so živalski, rastlinski in pokrajinski lotivi. Pogrešamo mozaik oziora lepljenke iz blaga.

Ljubitelji moderne umetnosti zadovoljno ocenjujejo kiparske kompozicije. Lahko bi jih bilo nekaj več. V spominu so ostale:

Z. Potočnik, Kompozicija (les),

P. Srdič, Ples (mavec),

B. Čokl, Glava (les),

I. Bošnjak, Glava (les).

Za izdelke študentov tehničnega oddelka lahko z gotovostjo trdimo, da so napravljeni skrbno in kvalitetno. Prikazan je celoten razvoj od mask do električnih naprav (po letnikih).

Mnenje umetnika, ki bi si ogledal razstavo, bi se nedvomno razlikovalo od vtisov poprečnega obiskovalca. Gotovo pa je pomembno že to, da so nas mladi likovniki prepričali, da bodo znali učiti otroke.

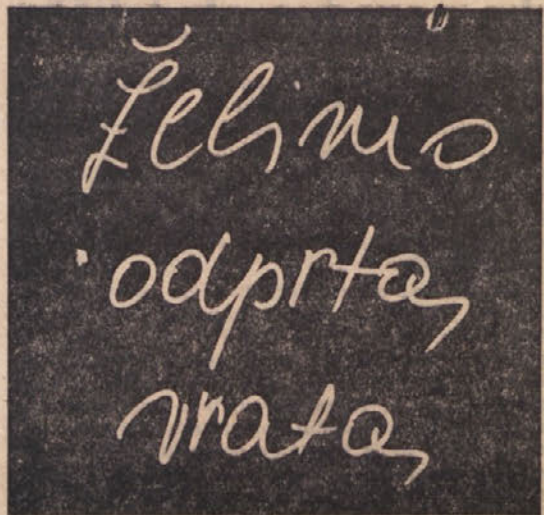
Igor Plohl

deset let višje pravne šole

Mariborski visokošolski zavodi praznujejo desetletnico. Tokrat so praznovali pravniki. V slavnostnem ozračju je dr. Vanek Siftar ob oceni vsega dosedanjega dela višje pravne šole obravnaval idejni načrt nadaljnje razvoja šole. Višja pravna šola se učinkovito vključuje v razvoj mariborskega visokošolskega centra.

K. L.

Dovolj nam je že dolgočasnega Maribora! Tak je bil naslov članka, objavljenega v 13.-14. številki Katedre v preteklem letniku. Zanimanje bralcev je presleglo pričakovanja. Pokazalo je na aktualnost teme. Sledile so diskusije z znanci in prijatelji, bralci Katedre. Večina je bila enotna — okolje je treba spremeniti. Vemo, da lahko okolje stimulativno vpliva na posameznika, lahko ga pa zavira v delovanju. Posameznik mora imeti možnosti za razvijanje svojih sposobnosti. Vprašamo se, kakšne so posledice vplivov, ki jih srečujemo v vsakdanjem življenju! Zanimajo nas, kaj povzroča razkorak med resničnostjo in videzom, ki je nenehno prisoten v sodobnosti. Skrbni nas, kake bodo posledice metanja peska v oči. Nazadnje razmišljamo, ali je presojanje odnosov med ljudmi in ocenjevanje okolja res privilegij za to »kvalificiranih« strokovnjakov.

»Zakaj nisi poiskal krivcev v svojem članku?« me je vprašal znanec. »Zakaj si samo opazoval stanje?« Povedal bi, da smo krivi za dolgočasni Maribor mi sami!

Nisem še dovolj poznal družbenih ved. Danes mislim drugače — dovolj imamo znanstvenih razprav o medčloveških odnosih, premalo pa imamo preprostega, toda prizadetega (angažiranega) razmišljanja. Vprašanje je, če lahko ljudje pišejo dovolj pošteno o stvareh, ki jih osebno ne čutijo. »Strokovnjaki«, ki niso osebno prizadeti, lahko kvečjemu povzročijo razkorak med resničnostjo in videzom. Tako zasejejo dvom in s tem dušijo revolucionarnost. Kdo naj ocenjuje možnosti uveljavljanja mladih? Kdo naj vrednoti socialno stanje? Kdo naj razmišlja o družbenem in osebnem standardu? Kdo naj razglablja o odnosih med ljudmi? Kdo ima pravico, da to počne?

B. Russel je nekoč zapisal: »Vsa težava našega časa je v tem, da so norci samozavestni, pametni pa so v dvomih.« Trditvi verjamemo. Do razlik bo prišlo takrat, ko se bo treba odločiti, kdo je tisti, ki je v dvomih.

Dokler smo enaki družbi in trobimo v isti rog, nimamo težav. Kako pa eksistira oseba, ki morda zaradi različne vzgoje ali institucije izstopa? Ali ni nevarnosti, da bodo v družbi z mistificirano zavestjo zašle v dvome? Ali jih smemo obsojati, če se bodo bale jasno in naravnost s prstom pokazati na napake?

Spoznati družbo pomeni vse manj dvomiti. Imamo čudovite sisteme, vse premalo pa se zavedamo odvisnosti od ljudi. Pozabili smo nenehno poudarjati družbeno vzgojo. Zavedati se moramo pravice in potrebe, da ne istovetimo posameznika z avtoriteti, ki jo formalno predstavlja. Vzgojiti družbeno zavest je vprašanje daljših obdobij in intenzivnih ter poštenih prizadevanj. Življenje v naprednem sistemu z napačno vzgojenimi ljudmi zelo počasi vodi k napredku. Tako okolje je polno dvomov in šele z vztrajnim iskanjem se iskristalizirajo preproste resnice.

Mladi ljudje imajo v Mariboru zelo malo resničnih možnosti za samostojno delo in uveljavljanje v družbi. V okolju s pivsko miselnostjo je zelo težko uveljavljati kulturne in duhovne vrednote. Uveljavljati se pomeni biti prvi. Kaj malo se človek ceni po svojih moralnih in etičnih lastnostih. Važno je biti prvi — priznavati kult potrošniške družbe. Važno je prehiteti druge. Ko razmišljamo dalje, ugotovimo, da je družbi zelo težko kar po vrsti nanizati napake. Težko ji jasno očitamo vse nepravilnosti, ki nas teže skozi vsakdanjost. Pridobivamo si znanje in širimo obzorje. Pričnemo se zavedati, da so naši, zaenkrat še nejasni, občutki globoko utemeljeni. Hkrati spoznamo, da nas družba potrebuje. Nekako bo treba zajeziti razkorak med formalnostjo in prakso. Tudi družba se tega delno zaveda. Spomnimo se na množično pridobivanje mladih za ZK pred dvema letoma!

Mladina si želi in potrebuje prostosti, svobode in samostojnosti! Ali so organizacije poštene do mladih ljudi? Igra dveh partnerjev je fair, ako imata oba korist od nje. Veliko je neizkoriščenih mladih potencialov, ki so globoko prepričani v smisel igre, pa se vanjo vendar ne vključijo, ker se bojijo partnerjev. A vsi še nismo izgubili upanja. Vzpostavimo dialog! Povejmo okolju, kaj nas moti, kaj nas ovira in zavira!

Sovražimo umirjeno malomeščansko življenje, kjer se nič ne dogaja! Tako življenje ljubijo le določeni potrošniki, katerih potrebe in nagnjenja so zadovoljene: imajo položaj, denar in umirjeno življenje. Navzven se kažejo vase zaprti, domišljavi in nedostopni. Živahni so le, če je potrebno. Sposobni so »strokovno« razpravljati o socialni, študentski in kulturni problematiki in vedo o njej več kot prizadeti. Na koncu vendar poudarjajo, da stvari vendarle niso toliko problematične, da bi bilo potrebno opraviti večje spremembe.

Mi pa si želimo sprememb. Mi si želimo svojega lastnega življenja, zgrajenega na podlagi samostojnih razmišljanj in opazovanj življenja, do katerega imamo pravico. Človek naj bo človeku človek. Naj ne bo individuum pomemben le kot funkcionar, kot lastnik premoženja in sploh kot »prvak«.

Povrnilo se k družbeni vzgoji. Verjetno je prav ta vzgoja danes ključ hitrega napredka družbe. Mladi smo v svojem bistvu zelo naivni. Ne dopustimo, da bi ostanki nazadnjaške miselnosti slepili mlade osebnosti z videzi. Cutimo eno, in slišimo drugo. Potem lahko razočarani tvegamo brez cilja. Le redki dovolj intuitivni posamezniki smo sami prišli do nekaterih resnic. Vendar ni nujno, da se bomo zagnali v borbo za napredno družbo brez podpore formalnih avtoritet, saj dvomimo sredi zlaganosti. Reakcija v okolju z mistificirano družbeno zavestjo je torej močno odvisna od znanja, od dejanskega vpliva okolja in inteligence posameznikov.

Razočarani smo nad primitivnostjo dela »moderne« mladine. Na veliko razpravljamo in iščemo vzroke zanjo povsod drugje, samo ne pri nas samih. Ni težko spoznati nesmielnosti početja, če eno učimo, drugo pa delamo. Primer: za leto ali celo dve nam uspe prepričati mladinskega aktivista, da »denar vodi le v razočaranje, da je gonja za denarjem danes strup za družbo itd.« Fant vse vzame zelo resno in se z osnovnošolsko »blaženo«

miselnostjo loti nesebičnega dela za abstraktno družbo. Sledi teknanje in garanje za družbo... Njegovi vrstniki se zabavajo, ukvarjajo s športom in glasbo in uživajo. Imajo denar, mnogo denarja. V počitnicah so jim strici priskrbeli dobro plačana delovna mesta ali pa počitnice v Angliji. Mladi idealist pa gre, še vedno prepričan, v brigado. Tu so pogoji zanj zelo ugodni. Enakost! Vsi imajo enake obleke, hrano in stanovanje. Se-le tu pride do izraza Darwinov nauk — v enakih pogojih mlada osebnost vidno izstopa. Mlad aktivist je agilen tako s krampom v rokah kot na kulturnem in športnem področju. V tem okolju ni pogovorov, v katerih bi ne mogel sodelovati. Ni govorjenja o hausbalih (popivanjih in požrtijah), ni pogovorov o potovanjih v Nemčijo, o smučanju v italijanskih Alpah, ni hvaljenja o seksu. Vrstniki mladega idealista so se tudi pri dekletih izkazali kot veliki reveži. Mlad fant je dobil nekaj zaupanja vase in v svoje ideje. Vrhunec njegove sreče je bila udarniška značka in priznanje in knjiga.

Vrnitev v Maribor — to je tako kot vrniti se iz iluzij v realnost. Udarniška značka je brez vrednosti, priznanje je dobro le še za stranišče... »Kaj, v brigadi si bil?« se čudijo vrli Mariborčani. »Ja, koliko so pa plačali?« vprašujejo dalje. Mlademu aktivistu gre skoraj na jok: »Nič. Veste, delal sem na kulturnem, športnem itd. področju. Udarniško značko in priznanje sem dobil. Pa dobri prijatelji smo bili in veliko deklet sem imel.« In odgovor? »Hja, ti si pa nor! Ves mesec si delal zastoj! Jaz že raje grem na morje ali delat staremu v tovarno, pa tudi v Anglijo lahko grem. Raje sem vsak dan na otoku, kot pa bi šel v brigado«. Mladi aktivist dvomi in odgovarja: »Nisem imel denarja ne za morje ne za Anglijo...« Tako, ostal je SAM. Kdo bi pa še poslušal tega čudaka? Kdo? Morda »predstavljikar«, ki imajo »takolepe ideje?« Ne! Ti tovariši sedaj naenkrat nimajo več časa. Kako bi ga pa imeli, ko je treba toliko problemov in težav »razčistiti in prediskutirati!«? Kako bi ga naj imeli, ko pa je na vrsti toliko proslav in srečanj in seminarjev? Tovariši naenkrat nimajo niti toliko časa, da bi dali mlademu človeku kako priznanje. Saj brigada je vendar že mimo in odlikovanja iz akcije so spravljena v prašni omari. Mladi brigadir, naša bodočnost in sploh pa ostane SAM, z dvomi. Kako naj zopet razpravljajo in se vključijo v okolje z »vso svojo veličino«, brez flica v žepu? Kako naj si išče dekate, ko pa ima komaj toliko denarja, da gre enkrat na teden v kino? Njegov dvom se na trenutke spreminja v obup. Postane razdvojen in tava kot slepec. Se ga lahko sentimentalno ali pa »strokovno« opazujemo, kako bo hodil skozi življenje. Ali bo pričel pijančevati, se zanimati za mamila in nagnosko življenja ter se začel hlatasti za denarjem ali pa se bo razočaran pričel spreminjati v vedno večje idealista in končno pričel zapravljati čas z obiski v cerkvi? »Predstavniki« bodo v vsakem primeru na dolgo in široko ter znanstveno poglobljeno razpravljali o »problemih sodobne mladine« in iskali vzroke zanje.

Morda pa lahko mlademu brodolomcu čestitamo. Imel je dovolj intuicije in moči. Poslal je k vragu tako »pametne in lažne predstavnike« kakor nagnosko zadovoljevanje mladih nihilistov — slabšev in se odločil za samostojno pot skozi življenje. V tem primeru je lahko mlad človek srecen in družba mirna.

Toda to je bil eden redkih mladih ljudi. Kaj pa drugi? Kaj pa reveži — tako tisti, ki vztrajno pobožno molijo, kot tisti, ki se nagnosko prepustijo tokom življenja?

Oboji družbo skrbijo, saj »vztrajno, na veliko diskutirajo, ugotavljajo in išče vzroke«, a ne naredi bistvenih sprememb. Prvi menda predstavljajo manj nevaren problem; s svojo molitvijo vendarle jamčijo za določen mir. Drugi pa nekaj časa tavajo, nato se lahko pripeti, da reagirajo z nasiljem. Nasilja se bojimo in tako moramo tudi v lastno korist opozorjati na problem. Oblika nasilja je pa lahko različna. Kaže se v pretepih in grožnjah, v krvavih obračunih, na »pivskih veseljih«. Zelo nevarna pa je tudi določena »oblika nasilja«, ko okolje ne priznava kulturnih in etičnih vrednot in je proti njim v najboljšem primeru pasivno razpoloženo. (Prav zanimive in hkrati žalostne so bile reakcije na nedavno prekinitev predstave v gledališču. Pokazale so, koliko odgovorni ljudje razumejo mlado generacijo in koliko vzrokov za njeno ravnanje (ne) poznajo.) Mladi tožijo: »Starejši ne poznajo ideologije mladih.« Za razpravo o tem bi bilo potrebno preveč prostora. Dovolj je, če povemo, da se starejši prepričanja mladih niti ne trudijo spoznati. (To jim menda tako »ne bi koristilo«.) Nekdo, ki bo površno prebral razmišljanje in si bo vtisnil v spomin predvsem primer fanta brigadirja, me bo morda napačno razumel. Obsodi me lahko celo za idealista. Ne, stvar je treba še malo pojasniti in bralce bo razumel, da ne gre za kake srednješolske sanje.

Danes smo s tistimi preprostimi nejasnostmi že obračunali in natanko vemo, kaj hočemo. Vendar je problem širši. Sodobnost gradi življenje v okviru tradicij le zaradi koristi. Pri tem pa se že sama zaveda zastarelosti določenih hotenj in dela čisto po svoje. Mlad človek razkoraka med resničnostjo in videzi sicer še ne vidi jasno, zato pa ga tembolj občuti. In v njegovo zavest se zapliče vprašanje: po kateri poti iti? Možnosti sta dve. Naivnež se bo zaletel in morda hodil za lažnimi vodniki, dve tri leta in se nato zopet vrnil na staro pot.

Danes smo veliko bolj mirni. Zavedamo se, da nas družba potrebuje, ako hoče iz začaranega kroga. Vendar se tokrat ne bomo več vključili v igro z nejasnimi pravili. Zahtevamo realno podporo formalnih avtoritet v imenu njihovih koristi, koristi razvoja družbe in v imenu svojih koristi. Družba smo tudi mi, mladi, in borili se bomo za njen napredek, če se bomo borili za svoj razvoj. Obsojeni smo na okolje, v katerem živimo in zato ga bomo pač spremenili po svojih močeh, ne pa se izolirali in zaprli SAMI vase.

Res pa je tudi to: radi imamo naše okolje. Relativno zelo radi ga imamo in tudi zato želimo manj primitivne odnose. Vse več je mladih, ki žele izstopati iz piske miselnosti in uveljaviti drugačna hotenja. Jalovega dela pač nečemo več! Dajte nam resnične možnosti! Odprite nam vrata! Vstopili bomo, pripravljani na konstruktivno sodelovanje. Sicer se bomo za določen čas izolirali in prišli šele kasneje, oboroženi z znanjem, toda skozi razbita vrata. Komu bo to koristilo, komu škodovalo?

Iztok Svarunčič

klub mladih znova oživel

Prijetno smo bili presenečeni, ko se je v prenovljenem klubu mladih v Orožnovi ulici začelo intenzivno delo. Najbolj nas je presenetil program, bogat po vsebini in raznolikosti dela. Vendar smo bili tisti, ki že več let spremljamo razvoj kluba, v začetku previdni pri ocenjevanju. Nismo se želeli prehnati, saj nismo verjeli, da bo klub uspel pridobiti ljudi, saj je bil že na zelo slabem glasu. Videti je, da so pobudniki akcije vzeli stvar temeljito v roke in danes lahko rečemo, da je začetek uspel.

Spomnimo se, kako smo pred letom živahno razpravljali o klubu. Vse razprave pa so bile takrat kaj malo pomembne, saj se odgovornim tovarišem ni ljubilo »zapravljati« energije za »nepomembne stvari«. Marsikoga pa je usoda kluba zelo skrbela. Tako se spomnim nekaterih zanimivih predlogov, sprejetih na seminarju predsednikov mladinskih aktivov. V Mariboru ni prave povezave med dejavnostmi mladih. Dejstvo je, da srednješolci, delavska in vajeniška mladina marsikaj naredijo po šolah, organizacijah in društvi. Škoda pa je, ker je to delo razdrobljeno in zato ne pride do izraza. Slišati je bilo predloge, da naj bi bil prav klub mladih tisti prostor, kjer bi se lahko povezovali delo mariborskih mladincev. Tu se naj prikažejo dejavnosti mladih. Začetna ideja o klubu kot samostojnem organu za razvijanje lastnega dela je bila zgrešena. Pri delu z mladino so potrebni ZAVETI, ZAINTERESIRANI IN MOČNO ANGAŽIRANI kadri. Klub mladih je skoraj propadel zaradi svojega prvotnega koncepta in zaradi brezbrzičnosti odgovornih tovarišev.

V mladinski organizaciji je prišlo do kadrovskih sprememb in s tem do novih idej in načina dela. Nekateri mislijo, da se izkazale kot zelo napredne. Danes lahko trdimo, da bo klub uspešno nadaljeval z delom, ako bodo člani predstava OK ZM Maribor še naprej tako angažirani. V programu kluba je zapisano, da bodo ustanovitelji skušali uvesti naslednje sekcije: dramsko, literarno, likovno, foto- in kinosekcijo, filatelistično, ritmično-plesno sekcijo, sekcijo za pripravo programa klasične in zabavne glasbe itd. Predsedstvu OK ZM v Mariboru moramo izreči vse priznanje, saj je realiziralo ideje in želje prejšnjih generacij srednješolcev. Ako bo prizadevanje predstava trajno, je naša dolžnost, da ga podpremo.

Igor Plohi

umetniška beseda srednješolcev

Da vas, dragi bralci, spomnim na Prvo umetniško prireditve srednješolcev (PUPS, 24. januarja 1970, kino gledališče v Mariboru), vam predstavljam dva avtorja, ki sta nastopila na tej zelo uspešni prireditvi.

BRANKO ŠALAMON

Je že dokaj priznan pesnik. Ukvarja se tudi z drugimi vejami umetnosti, in sicer od filma do slikarstva.

Pred nedavnim je nastopil na literarnem večeru v Celju. Uspeša je njegova pesem MOLČIŠ KOT RUMENI KANARČEK, prav tako pa tudi pesem DOLGA SENCA.

BRANKO J. SALAMON

molčiš kot rumeni kanarček

molčiš
molčiš kot rumeni kanarček
rumeni kanarček za kovinsko zaveso
molčiš
zakaj molčiš, zaaaakaaaaaj

rumeni kanarček molči vem
rumeni kanarček za kovinsko zaveso molči vem vem

rumeni kanarček za kovinsko zaveso molči molči ker ne čuti svobode
ne čuti svobode za kovinsko zaveso vem

toda toda ali si tudi ti
ali si tudi ti kot rumeni kanarček
kot rumeni kanarček za kovinsko zaveso ki molči
siiti
ali si kot ru ...
res
ti

molčiš
molčiš kot rumeni kanarček
rumeni kanarček za kovinsko zaveso
ali tudi ti ne čuti svobode
ali si tudi ti kot rumeni kanarček
kot rumeni kanarček za kovinsko zaveso ki molči
si
res

variacije na temo alfa II

IZTOK SELIČ

Na PUPS je prvič nastopil pred široko javnostjo. Poslušalec so z zanimanjem prisluhnili njegovim Variacijam na temo Alfa.

Strojnice so lajale kakor lačni šakali, kakor hi-jene, ki čakajo na mrhovino. Topovi so bobneli in zdelo se je, kakor bi bil prvi maj, ko so raketne osvetljevale polmračno pokrajino.

Plezal je iz jarka, iz jame na plano, kjer so neprestano tulile krogle in granate. Hitro je plezal, kamenje se je luščilo od stene in se mečalo z blatom. Ob tem pa so kar same od sebe prihajale k njemu misli, misli, ki se jih je bal.

Se sedaj mu je bobnela v ušesih detonacija, močna, kakor bi se nebesni obok sesul v en sam grom, spominjal se je, da je kričal. Svojega krika ni slišal, izgubil je v bobnenju eksplozije. Takrat je padel v blato, v mlako kalne vode in usta je imel polna peska, drobnega, ostrega, da mu je škripalo pod zobmi, ko je od strahu stisnil čeljusti. Nastala je tišina, po njem pa je pričelo padati blato, kamenje, curki vode. Takrat je padlo nanj nekaj toplega, na obraz mu je padlo, na blaten obraz in oči, polne peska. ki niso mogle gledati, čeprav so bile široko odprte. Začutil je, kako se mu je tisto razlilo po obrazu, iz oči mu je izpralo blato in pesek, iz ust ostro kamenje. Imelo jeokus, ki ga je poznal, a ni vedel od kod, vonjalo je kakor ... Oči so spregledale, zagledal

je roko, vso raztrgano, iz katere teče kri po njegovem obrazu, v oči in usta. Kričal je, ni vedel, če je to njegova roka ali roka vojaka iz iste jame. Sunkovito je vstal, vstal s široko odprtimi očmi, s polpriprtimi usti, iz katerih je tekla kri, pomešana s peskom in silno. Bil je mesar, ki je pravkar končal svoj posel. Pogledal je tja, kjer je slutil, da je vojak, znova zakričal, klecnil je in blato, pomešano s krvjo umazano rdeče barve, je brizgnilo na vse strani. Zavedel se je šele čez nekaj trenutkov, kako kleči v mlaki krvi in nepremično gleda svojega tovariša.

Videl je, kako je hotel vstati iz blata, hotel je vstati, a ni imel nog. In topovi so zmagovalno bobneli, kakor za prvi maj. Videl ga je, ko je hotel zaradi bolečin stisniti pesti na rokah, ki jih ni imel. Namesto njih so bile velike rane, polne krvi in blata, neprestano so drhte, kakor drhti deklet ob prvem poljubu. In strojnice so lajale kakor šakali, ki preganjajo napol mrtev plen. Videl ga je, kako je hotel zakričati, a ni imel jezika; spodnja čeljust mu je visela na tanki nitki, pol potopljena v blatu. In rakete so švigale v zrak in razsvetljevale mračno, blatno pokrajino, kakor bi bil praznik; saj je bil praznik. Praznik mesarjev, oblitih s krvjo, rdečo kakor njihove rakete.

Samo gledal je lahko z motnim, edinim očesom, a polnim krvi. In takrat se je zasačil, kako z rokami meša blato, umazano rjavo, blato s krvjo. Ta kri ni bila kri mesarja, to je bila kri živine, to je vedel tudi on, zato bi najraje kričal, a je imel jezik debel, da je komaj še dihal. Jokal bi, a je imel oči popolnoma suhe, kalne in pekoče. Nato je rjovel: »Umri, umri!« Kakor blaznik se je drl. In njegova ušesa so to slišala in njegovo oko je srepo, brezmočno in zaničevalno bolščalo vanj. Naglo se je obrnil in tekel, z glavo je zadel ob strmo kamnito steno, se po trebuhu zapeljal nazaj, v blato, pomešano s krvjo. Toda oko mu je sledilo, kjer je moglo in ga hladno, brezsrčno gledalo. Proti svoji volji je stopil k vojaku, pokleknil v blato in se mu zazrl v oko, ves je drhtel, tedaj pa se je iz rane, kjer so bila prej usta, dvignil steber krvi, kakor bi hotel utopiti mesec v svojem rdečem plamenu. A ni ga dosegel, kri je padla v blato, ki jo je žejno vpijalo. Hotel je zakričati, a ni vedel zakaj, ni čutil groze ne strahu.

Priplezal je iz jame, ves raztrgan, blaten, s krvavimi rokami. Pogledal je v nebo, kjer so se svetile rakete, slišal je bobnenje. Smejal se je, dvignil je roke proti nebu in vzkliknil: »Lep je ta prvi maj!«

s skupščine kluba posavskih študentov

V četrtek, 19. novembra, je v prostorih študentskega doma I. zasedala skupščina kluba posavskih študentov. Dosedanji predsednik kluba Dejan Avsec je najprej poročal o delu v preteklem obdobju. Klub je bil konstituiran lani in je pravzaprav sekcija ljubljanskega kluba z enakim imenom. Predsednik je poudaril, da je bilo največ truda vloženega prav v ustanavljanje kluba, kar je trajalo vse leto. Kljub temu pa je odbor uspešno organiziral ogled kulturnozgodovinskih znamenitosti v Ptujem.

V novi izvršni odbor so na skupščini izvolili pet članov, v nadzorni organ pa dva. Tudi letos so člani kluba soglasno zaupali vodstvo lanskoletnemu predsedniku Avsecu. Na zasedanju je prevladovalo prepričanje, da bi bilo koristno, če bi se še tesneje povezali s prekmurjskim klubom, kakor tudi z bodočim gornjesavinjskim. Prisotne je pozdravil tudi predsednik ljubljanskega matičnega kluba in spregovoril o nekaterih težavah, ki se pogosto pojavljajo. Nakazal je nekaj smernic, kako bi se najužinekoveje odpravili. Skrajša naj bi bila podredila veljal problemu, kako zasnovati pravilnik o delitvi sredstev, ki bi jih prispevali občinski skupščini. Krško in Brežice ter morebiti tudi delovne organizacije.

Vodstvo kluba je z obžalovanjem ugotovilo, da se klub povabilom skupščine ni udeležil noben predstavnik omenjenih občin, čeprav vsi vemo, da prav mariborski visokošolski zavodi prispevajo precejšen delež k ustvarjanju čim boljše kadrovske strukture v matičnih občinah. Po končanem zasedanju so se zbrali člani kluba v gostišču Branik na spoznavnem večeru. Kot zanimivost naj dodam, da so v svoji sredi pozdravili Staneta Severja in mu zapeli dve domači pesmi.

Jože Zagožen

prekmurci so zborovali

V sredo, 4. novembra, so imeli Prekmurci v prostorih PA svoj prvi letošnji sestanek, na katerem so novice seznanili z delom in statutom svojega kluba. Zbrali so tudi kandidacijske predloge za člane odbora, ki jih bodo izvolili na bližnji skupščini prekmurških študentov. Datum zasedanja skupščine bo objavljen naknadno.

ZA TISTE, KI SE NISO UDELEŽILI BRUCOVSKIH PRIREDITEV, OBJAVLJAMO NASLEDNJI SEZNAM PRIREDITEV

2. NOVEMBRA ob 20. uri — dvorana Union — »Večer narodnih plesov in pesmi«, nastop KUD pred gostovanjem v ZRN;

9. NOVEMBRA ob 13. uri — pločnik pred Modno hišo študentje PA so risali na pločniku;

10. NOVEMBRA ob 19.30 — Vileška dvorana — »Recital Balohove satire in humoreske«, Izvajali so: Drago Kešić, Beno Sešek, Tine Gern;

16. NOVEMBRA ob 19.30 — velika dvorana VEKŠ — »Plače pod drobnogledom« — zbor študentov na temo »delitev osebnih dohodkov«;

19. NOVEMBRA ob 19. uri — Gledališče — »Srečanje s tovaršem Stanetom Severjem«;

20. NOVEMBRA ob 19. uri — dom JLA — Brucovski ples z zabavnim programom. Igrali so UNIONI;

21. NOVEMBRA ob 20. uri — dom JLA — Plesni turnir za pokal Maribora

SPORTNE PRIREDITVE:

9. NOVEMBRA ob 9. do 14. ure — košarka, Ljudski vrt;

10. NOVEMBRA ob 9. do 14. ure — odbojka, Ljudski vrt;

11. NOVEMBRA ob 9. do 14. ure — rokomet, Ljudski vrt;

12. NOVEMBRA ob 9. do 14. ure — mali nogomet, Partizan.

MINI

MIDI

MAXI

Skozi periskop

Ko je bil predsednik SAZU dr. Josip Vidmar na vaji Vdove Rošlinke in je potem šel z manjšo družbo v restavracijo na kosilo, se je razvil živahen pogovor o Veselih ženah windsorskih. »Poglejte,« je dejal direktor SNG Branko Gombač, »nekoč je ta mož sedel z maršalom, danes pa je z nami!«

»Komuna je kot indijska krava: vsi bi jo molzli, nihče pase!« je dejal nekdanji župan mesta Maribora. Med drugim je rekel tudi: »V socializmu živimo bolje kot bog v sedmih nebesih. Bog je delal šest dni, sedmi dan pa je počival. Mi delamo v torek, sredo, četrtek in petek, potem pa počivamo.« Torej: živelo samoupravljanje — brez boga!

»Ko bi bil bog poznal nogomet,« je rekel akademski slikar Slavko Kores na otvoritvi razstave grafik Bojana Golije, »ko bi bog resnično poznal nogomet, bi dal dva dneva počitka. To bi storil zato, da bi se v ponedeljek razpravljali o nogometnih tekmah in športnih izidih!«

Rdeče univerze na Zahodu so nosilec napredka in prvi nasprotnik »črnih« imperialistov. Tako barva revolucije prekrije teror.

Nenavadno je, da je dr. Janez Rotar želel podljuditi mandatno dobo svojega uredniškega mesta na Dialogin. Okoli sebe je »zbral« že staro članstvo Dialogov, ki bo še naprej vztrajno ponavljalo stare pridige o nacionalizmu in slovenski dušici. Če bi bili brvici, bi se lahko zmotili in komu po naključju odrezali glavo. V naši družbi, in še posebej v mestu Mariboru, torej ni mogo-

če spreminjati sveta, ni mogoče voditi kulturne politike s študenti, kulturniki, politiki, literati in javnimi delavci. Namesto skupnosti bo spet nastopala ne-kulturna skupina, ki bo »urejevala« z lastno »kolegialno« formulacijo kavarniške pogovore na ravni malomeščanske kulture. Ker je dr. Janez Rotar »znova« urednik Dialogov, obdan s starim uredništvom, mu NE čestitamo! Uzurpacija »utrujenih« dialogovcev se je splašala.

Ali bodo gledali Dialogi še vedno z žabje perspektive in z netopirjevimi očmi?

Ob nastopu slovenskega igralca STANETA SEVERJA v SNG v Mariboru je bilo treba pripraviti oder. Zarometi, svečniki, ženski salonski čelveljčki na prtu, udoben naslonjač, mizica in ikona z bogorodico, vse to je tvorilo usodno in preprosto scensko postavitev. Ko so študentje pomagali pripravljati sceno, je Stane Sever postavil na oder Slavka Geriča in Vladimira Gajška, ki sta se sprehajala med svečniki, obšla naslonjač in se ustavila za hlep za zdaj tu zdaj tam. S tem bi lahko — po najbolj avantgardističnih teorijah in po tendenci absurdnega teatra — označili oba urednika za igralca. Seveda je Stane Sever na ta način postal občinstvo, občinstvo enega. Upamo, da se bosta urednika KATEDRE še kdaj pojavila na odru SNG Maribor.

Po najnovejših vesteh smo zvedeli, da tehnični urednik Dialogov nestrno prepričuje Toneta Partliča, naj za KATEDRO nikar ne piše kritike o Borštnikovem srečanju slovenskih gledališč. KATEDRA omogoča objavo kritičnih zapisov, komentarjev in druge publicistike vsem, ki so zavzeti za SKUPNO POT slovenskega kulturnega prostora. Če pa nekateri ob »prepričevanju« kritik ne napišejo in ne pošljejo, če se odtegujejo skupni poti slovenske kulture, če a priori nočejo biti kritični, je to njihova zasebna zadeva. Tako se je tudi naš dolgoletni sodelavec in nekdanji urednik Katedre Tone Partlič dal prepričati s strani tehničnega urednika Dialogov, naj o SNG Maribor in o Borštnikovem srečanju ostane lepo tiho. KATEDRA pa v takšnem smislu ne bo nikogar »prepričevala«. Tovariši, tovariši z Dialogov, ste za skupno pot?

Vinko Simek je zapisal v Večeru, da odgovorni urednik Katedre prepiše uvodnike izpred treh let. Ne vemo, ali gre za amnezijo ali ignoriranje. Po vsej verjetnosti se zvečer ne bomo več pozdravili z »Dober večer«, ampak z »Zdravo«. Stu-

dentje želimo dober Večer in zdravo sodelovanje z največjim slovenskim večernikom.

V torek, 24. novembra, smo prebrali v največjem slovenskem popoldnevniku Večeru edinstveno novico, da je bila dan pred tem prva predstava študentskega gledališča, ki ga vodi pesnik Vlado Gajšek. Mi, in tudi Gajšek, žal, o tem nič ne vemo. (Nekatere napovedi dogodkov je potrebno včasih tudi preveriti.)

Pa pravijo, da je študentskim param najhuje. Kje neki! V študentskem domu je bruc, ki si vsak dan kupi zavojček »KENTA«, pa mu to ne povzroča nobenih preglavic!

Če bi skušali poveljevat uspeh in organizacijsko plat tribune Plače pod drobnogledom, bi bržkone pretiravali. Vendar pa nekaj drži: socialne razlike obstajajo in so boleč problem sedanjosti. Razprave o tem so še zelo plahe in medle, ker se ljudje boje za svoje žepce. Ni naključje, da smo bili študentje tisti, ki smo skušali dognati mnenja vseh družbenih slojev. S tribuno nismo nameravali posredovati mnenja izvedencev, ampak smo želeli razviti dialog ter kresanje misli o problematiki. Zal pa navzroč (ni jih bilo premalo!) niso bili s stvarjo popolnoma seznanjeni in je zato beseda tekla le o tem — vsaj v pretežni meri — da tribuna ni dovolj določno zastavljena in da so »potrebne obširne analize, da bi ta problem, ki nedvomno obstaja, osvetlili« (ing. Milivoj Raič, podpredsednik skupščine občine Maribor). Ljudje, navajeni improvizacije in spontanosti, se zatekajo k abstraktnim klasičnim modelom. Vse teče!

Na tribuni je tovariš Rado Pušenjak, republiški poslanec, dejal, da udeležba, ki ni polnoštevilna, priča, da problema v zvezi z osebnimi dohodki ni. Ob takšni nespametni logiki bi veljalo tovariša Pušenjaka povprašati, ali problemi ne obstajajo tudi v organizacijski preobrazbeni strukturi ZK. Žal se moramo nasloniti na to primerjavo, ker vemo, da se komisija za organiziranost in razvoj ZK pri MK ZKS Maribor večkrat ni mogla sestati in razpravljati, saj vabljeni niso prišli na seje. Avantgarda?

Iz dnevnega časopisja sta bila IO SŠ MVZ in Katedra obveščena, da je višja pravna šola poslavljal desetletnico obstoja. V imenu pravčasno obveščenih študentskih forumov se zahvaljujemo za povabila, ki jih pomotoma nismo bili deležni in se pridružujemo čestitkam.

Ali izdaja Solženicin s svojimi knjigami tudi svojo domovino?

Na Borštnikovem srečanju slovenskih gledališč je bilo precej živahno. Tu sta se srečala ob mizi dr. Mirko Zupančič in režiser mladega gledališča GLEJ iz Ljubljane Iztok Tory.

»Poglej tja, poglej, poglej, kaj je tam v kotu!« de Mirko.

Iztok napenja oči, se nerodno premika po stolu in se zastrmi v kot.

»Le glej, le glej,« mu znova reče Mirko.

»Pa kaj je tam, zaboga!« se razhudi Iztok. »Saj nič ne vidim!«

»To je teater GLEJ,« mu odvrne Mirko in pobegne, kajti Iztok je silno razburljivo narave.

Ko so v veliki dvorani VEKS študentje razpravljali o mesečnih dohodkih naših delovnih ljudi, je v razpravo posegel tudi mladi poslanec Janek Svajncer: »Nimam problemov z mesečnimi dohodki, kakor jih imajo umetniki, saj me vzdržuje mama.«

Ali ga ata ne more vzdrževati, ker je tudi umetnik, je pa vprašanje.

Pri sestavljanju kalkulacije za brucovanje, ki ga bo v Kidričevem priredila VEKS, je predsednika Vlada zanimalo, kako daleč je do Kidričevega. »Sestdeset kilometrov,« so mu odgovorili. »Pa nazaj?« ga je še zanimalo.

(Nadaljevanje s 1. strani)

cepta, brez enotnega gledanja ne more biti gledališča, ga ni. Posameznik lahko dela, kipar lahko ustvarja sam, gledališče pa je kolektiv, tu morajo biti vsi prepričani o istem in somišljeniki se morajo zbrati okrog koncepta. Vseeno je, kako se tako gledališče imenuje, samo enoten koncept mora imeti. V tem je ves nesporazum. Jaz v kolektivu ne znam več igrati, ker ne vem, za kaj nam gre. Dobro, vpeljimo teater groze, zme-nimo se o tem, kaj ta teater je, ampak potem igramo samo takemu gledališču primerna dela. SNG pa je nekaj drugega kot teater groze. V istem času, ko so Angleži kot najbolj gledališki narod v Evropi dobili svoje nacionalno gledališče, ga Slovenci ukinjamo. Po štiristo ali petsto letih kontinuiranega gledališkega življenja so Angleži šele zdaj ustanovili svoje nacionalno gledališče. To je brez dvoma zasluga Bernarda Shawa, njegovo življenjsko delo, saj si je neprestano prizadeval, da bi Angleži dobili gledališče, ki bi bilo rešeno komercialnih vidikov. Shaw se je boril proti teatru stagnacije, v katerem bo komercialni moment zmeraj prevladal nad umetniškim. Zato je potrebno ustanoviti nacionalno gledališče, ker je le-to stvar vse nacije, ki naj v takem gledališču pokaže največ, kar zmora. Pri nas pa ga ukinjamo zavestno — od vodstva do igralcev. V tem je nerazumljivost ravnanja. SNG je matična hiša, iz katere izvira vse ostalo gledališko življenje na Slovenskem. Zato je tem bolj usodno, če se taka ustanova razkaja. To so bistvene stvari.

»Menite, da je to specifično gledališki problem ali pa samo eden parcialnih problemov slovenske kulture?«

»Jaz predvsem živo občutim gledališko stvar, vendar pa so problemi podobni na vseh kulturnih področjih. Institucija je vendarle varuh neke kvalitete, je tradicija, je shramba delovnih izkušenj, ki so jih dosegli rodovi. Delovne izkušnje, delovni pogoji, delovne izboljšave, vse to je garancija za nadaljnjo rast. Zakaj so nam danes ravno umetniške institucije tako napoti? Poglejte, pred leti so ukinili tudi Prešernovo gledališče v Kranju. Ostalo je ime: Prešernovo gledališče so le zidovi, gledališča navznoter pa ni več. Od časa do časa se gostujejo v njem kakšne stagnane grupe, to je vse. To gledališče je raslo že osem let; ko je stopilo na pot razvoja z močnejšim in odločnejšim korakom, smo ga ukpili.

Po mojem mnenju je to kompleks, ki ga lahko zasledimo povsod. Gledališče je zmerom najbolj občutljiva zadeva; tu družba zmerom prva pade pri opravljanju izpita, ker gre za subtilnejšo stvar. Spričo dobrih igralcev, ki jih ima SNG, je žalostno brati tako kritiko, kot jo je napisal Trekman, ki pravi, da je konec profesionalnosti v Drami SNG. To se zgodi, če ni utve; takrat tudi dobri igralci ne morejo nič napraviti.

»Veliko poudarjate vprašanje jezika, vprašanje slovenstva. V svojem življenju ste se prav gotovo počutili trdnega Slovence. Postavljam provokativno vprašanje: ali danes ne obstaja kriza zavesti, kriza patriotizma, kriza slovenstva? Mar ni razkroj nacionalnega gledališča posledica vpliva komercializma, posledica krize slovenstva oziroma krize naroda?«

»Da preživljamo posebno krizo, drži. Prepričan sem, da smo Slovenci narod samo tedaj, kadar nas kdo tepe. Takrat se zavemo svojih korenin, kot je zapisal naš pesnik. Ne vem, kako to, da v miru ne znamo pametno uravnavati stvari. O svojem narodu mislim vse najboljšje, zakaj ta narod je dosegel na vseh ustvarjalnih področjih prav toliko, ali pa ne dosti manj, kot katerikoli velik narod. Nezaupnost do naroda in do samega sebe je pozitivna, zakaj mi kot majhen narod ne poznamo premora. Za nas obstaja neprestana borba. Zato je samokritika in kritika vseh ustvarjalcev zelo stroga. Tega ne bi ocenjeval kot pomanjkljivost, oziroma kot nekaj negativnega. Najhuje je, če začnemo govoriti, da nam zdaj od nikoder ne preti nevarnost. To je zapiranje oči pred stvarnostjo. Nikdar v svoji zgodovini nismo imeli takšnega trenutka, da bi bili lahko popolnoma mirni. Zmeraj je nekdo račun, kako bi nas opeharil, ker smo majhni. Ravno zato je danes nerazumljivo, da s tako goto-

vostjo trdimo, kako se nam ni treba ničesar bati, ko pa vemo, da ni tako.

»Slovenci smo lahko izvirni, originalni, avtentni samo kot Slovenci, jasno pa je, da so sedanjí vplivi na gledališko umetnost prišli predvsem od zunaj, in da zato naši avtorji in igralci tudi uspevajo v tujini. Ali mislite, da smo v sodobnem teatru, predvsem v slovenski igri, Slovenci še avtentni?«

»Mislim, da ne. Preveč hlastamo po tujih vzorih; to je že naša stalna napaka. Dostikrat bi bili zlahtnejši, če bi se vrnili k svoji izvirnosti, če bi poiskali svoj stil, svoj način podajanja. Zahod ali pa Vzhod sta tako različna od našega življenja, da bi ravno zaradi tega naši umetniki morali najti svoj način doživljanja lastnega sveta. Najhuje je da hlastamo po tujih vzorih in jih slepo prenašamo na naša tla, kjer pa dostikrat ni odziva. Tako smo na primer v Drami igrali Weissovega Marata. Z velikim pompom smo oznanjali uprizoritev, še celo v Rim je šlo gledališče gostovat. Po vsem tem pa, ko je časopisje toliko pisalo, kakšen uspeh je gledališče doseglo v Rimu, je bila predstava v Ljubljani napovedana za izven. Prodani sta bili dve vstopnici in predstava je bila seveda odpovedana. Gledališče mora znati odgovarjati svojemu človeku. Za nas ni pomemben italijanski, ruski ali pa poljski gledalec. Naš gledalec je zapustil gledališko hišo, ker ga predstave v njej ne zanimajo, in sicer ravno zaradi tega, ker mu skušamo vsiliti nekaj tujega. Moderno mora biti to, kar uprizarjamo, a biti moderno iz hotenja našega človeka.

»Ali je tudi to odsev splošne zmešnjave, ki danes vlada v svetu?«

»Delno. A mi smo si izmislili najnaprednejši sistem, da bi se otresli te zmešnjave. Ta sistem smo si priborili ravno zaradi tega, da se bomo zmešnjave obvarovali vsaj toliko, kolikor se da. Danes je kvarno to hlastanje: prej na Vzhodu, zdaj na Zahodu. Padamo z ekstrema v ekstrem, svoje poti, srednje poti, pa ne znamo najti. V nas bi moralo biti pristotno, da smo sami tisti odločilni činitelj, ki mora presojeti, koliko tega in koliko onega bomo prevzeli od drugih. A mi smo enkrat bog, enkrat hudič. Enkrat stojimo na vratih SNG učitelj Šviligoj, enkrat pa konkvistador s Francoskega; srednje poti nimamo in to je tisto, kar ni prav.

»Gledališče je treba približati mladim ljudem. Zgodi se, da se šele ob določenem incidentu v gledališču pokaže nezanimanje, pasivnost mladih do te ustanove. To je napaka. Privabiti mlade ljudi v hram boginje Talije bi morala biti stvar dolgotrajne vzgoje, ne pa nekaterih kratkih član-kov v časopisih.

»Jasno je, da mora gledališče skrbeti za svoj naraščaj, naraščaj občinstva. Tudi s tega stališča je gledališče brez politike mrtvo. Danes se kampanjsko pristopa k temu vprašanju: zdaj moramo pridobiti toliko in toliko mladih ljudi. V Drami SNG v Ljubljani je način dela tak, da mladih obiskovalcev ne zainteresirajo za predstave s kvaliteto, pač pa imajo človeka, ki hodijo po šolah, akviziterja, ki daje učiteljem in profesorjem napitnino, da zbere obiskovalce za polovično ceno vstopnic. Torej mladina kupuje mačka v žaklju. Gledališče bi si moralo z borbo za kvaliteto pridobiti te mlade ljudi. Zaradi načina, ki je zdaj v rabi, se bodo mladi ljudje razočarani odvrnili od gledališča in to se dejansko tudi dogaja. Gledališče danes ne sledi problemom živega človeka, človeka ki živi tukaj, pa tudi na problem mladih ne reagira; govorim za ljubljansko gledališče, prepričan pa sem, da je pri vas malo drugače.

»Kaj mislite o slačenju oziroma naglih v našem gledališču?«

»Veste, kako mislim? Če se da z nagoto današnjemu človeku kaj povedati, sem za to, da je vsa predstava naga. Če pa je prisoten umazan komercialni moment, z vsem bistvom sovražim ta pojav, ker je to zločin. Ako se pa da — ponavljam — z lepoto človeškega telesa današnjemu človeku kaj povedati, sem z vsemi močmi za tako smer. Samo, na žalost, v tem prizadevanju nisem opazil tistega prvega, pač pa on drugo, komercialno plat.

Skupščina skupnosti študentov MVZ RAZPISUJE za delo pri študentskem listu KATEDRA

1. MESTO GLAVNEGA UREDNIKA,
2. MESTO ODGOVORNEGA UREDNIKA.

Pogoji: seznanjenost z delom in življenjem na višjih šolah, seznanjenost z aktualno družbenopolitično in kulturno problematiko, organizacijske sposobnosti.

Rok za prijave je 25. december 1970. Pošljite jih na izvršni odbor Študentske skupnosti Maribor, Tyrševa 23.

OBVESTILO VTS

Zadeva: Dopolnilo »Periskopu« v št. 2/XI

Obveščam vas, da študijska komisija pri IO ob analizi konkretnih razmer ni bila informirana glede sodelovanja študentov pri sestavljanju urnika na VTS Maribor.

Pri končni redakciji urnika so sodelovali predstavniki študentov, šele nato je bil objavljen.

